

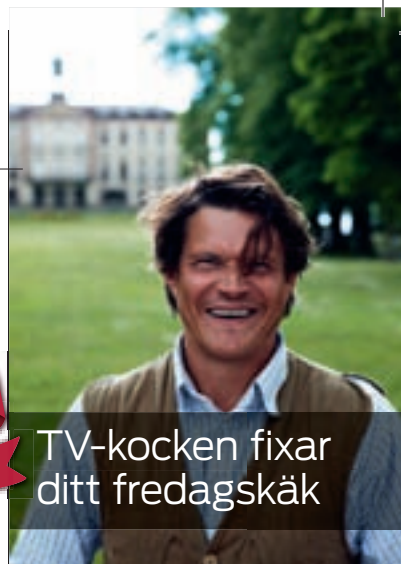

grejer&grepp:
Trallens bästa vän

Anklagad och uppsagd
trots att bevis saknas

BYGGNADS arbetaren

60 år 2009

TV-kocken fixar
ditt fredagskäk

**KOLLA VAD TILLY
OCH LUNDBY-
WEDIN TJÄNAR**

Så ser du över
din pension
– nya regler

Experten:
"Byggnads-
arbetarna
invaggas i falsk
säkerhet"

NU! LIVSFARLIG

är det dags för Finnkamp
igen. Vi har snackat med
finske snickaren som
smyghåller på Sverige.

Vi hjälper dig att avslöja fuskställningen

NUMMER 10 | 27 AUGUSTI 2009 | www.byggnadsarbetaren.se

Dammiga ROT-jobb?

Vi har allt du behöver för en
bättre & renare arbetsmiljö!

Stoftavskiljare, mikrofilter, luftrenare och sugkåpor

Luftrenaren

AirCube 2000

- 1:a pris vinnare under "The Executive Hire Show" 2009!

En kraftfull luftrenare med ett luftflöde på 1800³/h

För att uppnå en så dammfri arbetsmiljö som möjligt behöver man produkter som klarar av de tuffaste jobben och ta hand om de hälsofarliga partiklarna. Det har vi på Dustcontrol då våra stoftavskiljare och luftrenare är utrustade med mikrofilter som alla håller HEPA H 13 standard och vi har sugkåpor till de flesta handhållna maskiner även bilningsmaskiner.

www.dustcontrol.se

Dustcontrol®

AVSLÖJANDE

RISK FÖR KOLLAPS

16-19 På tre håll i landet har Arbetsmiljöverket upptäckt ställningar av märket Unihak som inte håller tillåten standard. Testade delar är så dåliga att det finns risk för kollaps vid tung belastning. Verket går nu ut och varnar.

10-11 BYGGNYTT

Så mycket ökar facktopparnas inkomster

24-29 GRANSKNING

"Till slut frågade jag dem, en efter en, om de själva verkligen sett filmen."

Byggnads ombud Peter Hellberg som företrädde den stöldanklagade VVS-montören.

40-41 EFTER JOBBET

Sveriges främste svampexpert ger dig tipsen

20-23 VENTSPECIAL

Ventilationsmontörer kämpar för högre status och bättre lön

35-37 SÅ FUNKAR DET I valet och kvalet – din guide till tjänstepensionen

30-33 PORTRÄTT

Fembarnspappan Torbjörn Johansson vet hur man förhandlar

16-19

JOHANNA SVENSSON

Arbetsmiljöinspektör Karin Moen med ett exemplar av Unihakställning som visat sig vara livsfarlig.

24-29

FOTOLIA

Stöldanklagad utan bevis och sedan uppsagd.

20-23

KERSTIN CARLSSON

Reijo Laitinen har 22 års erfarenhet som ventilationsmontör.

- 4 BODSNACK** "Stoppa rasismen ute i byggbodarna"
- 8 SJU FRÅGOR** Finnen som smyghejar på Sverige.
- 9 BILDEN** Perspektiv – betongarbete i Tanzania.
- 38 GREJER & GREPP** Trallrent med roterande rotborste.
- 42 FREDAGSKÄK** Morberg lagar gös med kantareller.
- 42 RECENSION** Mediokert när Europe släpper nya skiva.
- 47 BILDKRYSET** Alltid i Byggnadsarbetaren.

REDAKTIONEN:

KATARINA CONNHEIM
reporter
08-728 49 87 ● 070-627 60 84
k.c@byggnadsarbetaren.se

CENNETH NIKLASSON
reporter
08-728 49 76 ● 070-607 56 92
c.n@byggnadsarbetaren.se

PETER LEANDER
reporter, arbetsrätt
08-728 49 98 ● 070-245 04 30
p.l@byggnadsarbetaren.se

KENNETH PETTERSON
chefredaktör, ansv. utgivare
08-728 49 70 ● 070-607 56 97
k.p@byggnadsarbetaren.se

NINA CHRISTENSEN
reporter, webbansvarig
08-728 49 69 ● 070-246 87 06
n.c@byggnadsarbetaren.se

JOHAN SJÖHOLM
redaktionssekreterare
08-728 49 79 ● 070-651 62 59
j.s@byggnadsarbetaren.se

MARGITE FRANSSON
reporter, arbetsmiljö
08-728 49 74 ● 070-607 56 89
m.f@byggnadsarbetaren.se

PETER ÖNNESTAM
layoutansvarig
08-728 49 77 ● 070-280 25 35
p.o@byggnadsarbetaren.se

MISSA INTE!
Vår nya fredagskock Per Morberg, skådespelare och tv-profil.

FRÅGAN

Litar du på din byggställning?

Se reportaget på s. 16–19.

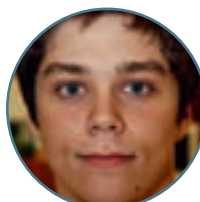
Per Hammarstedt, 44, snickare, Växjö:

Det gör jag. Dels har jag gått ställningskurs på upp till nio meter. Sen köper vi in tjänsten från byggföretag som man hoppas är professionella. Vi kollar varje gång att de ser okej ut.

Mikael Björkman, 19, byggelev, Norrfjärden:

Ja, det gör jag. De ställningar jag har varit på har känts bra. Innan man går upp känner man att de är stabila, står på plant underlag och har skyddsräcken.

Caroline Parment, 19, rörmokarlärning, Sundsvall:

En gång arbetade jag på en ställning som kändes ranglig. Men vi fortsatte att arbeta ändå. Det var lite läskigt. Jag skulle aldrig jobba på en ställning som jag visste var alldeles för dålig.

FOTO: A

Rädslan för det som är annorlunda grundar sig oftast på okunskap.

Stoppa rasismen ute i byggbodarna

Alltför många gånger har jag i byggboden hört tillmälen som skulle göra sig bättre på nazistiska forum, människor uttalar sig om saker de omöjliga kan ha någon aning om, bara för att ingen vill eller vågar säga emot.

Arbetarrörelsen grundar sig i en solidaritet med sina medarbetare och medmänniskor, att detta har glömts bort är en stor tragedi.

Men jag tänker inte blunda mer. De som hädanefter uttrycker rasistiska åsikter kommer att få sina fiskar brända.

Rasismen är inget annat än klassförtryck med andra förtecken. Det är ett faktum som naturligtvis är nedtytt av våra motståndare, näringslivet. De älskar att vi käbblar om idiotiska saker, medan de vinner slag efter slag då vår uppmärksamhet är missriktad.

För att vi ska kunna stå starka mot

de krafter som lägger ner arbetsmiljöverk, våldför sig på LAS och i största allmänhet vill sänka våra löner (fantasilöner kallade vår statsminister det vi tjänar, han som drar in cirka 140 000 i månaden), måste vi tillsammans be rasisterna hålla käften.

Vi har inte kämpat fram våra rättigheter till högt pris, för att förlora dem åt dem som inte kan tänka på några andra än sig själva.

Vi är alla människor, oavsett färg, kön eller religion. Det är dags att vi människor ställer oss tillsammans mot Maud Olofssons och Urban Bäckströms dumheter. De ljuger, och de vet om det. Vi slösar bort tiden med att käbbla med varandra. Vilka tjänar på det?

Upp till kamp mot orättvisorna!

FREDRIK DEGERSTRÖM
Murare, Stockholm

SAXAT FRÅN WEBBEN

”En majoritet av medlemmarna vill inte ha ackord och ändå är ackordet den viktigaste frågan för Torbjörn Johansson, Byggnads nya avtalssekreterare. Verkar konstigt.”

SONNY

”Vi måste ha upp kampen på dagordningen, få uppknävarna i luften. Knytnävarna syns inte i fickorna, de syns bara i luften. Det är bara fegisar enligt min syn som knyter nävarna i byxfickorna.”

FACKKÄMPEN

”Om vi ska komma till rätta med bodrasismen måste vi först erkänna att den förekommer”

TOMMY CARLSSON, MALMÖ

Byggnads måste ändra sin syn på politiken

Det är dags att Byggnads börjar ändra sin syn när det gäller politik. I varje nummer av tidningen så attackeras borgarna, särskilt av Hans Tilly.

En fackförening är uppbyggd av dess medlemmar. Av dessa medlemmar röstar en stor del borgerligt. Det är förbannad lögn att allt som nu sker är borgarnas fel. Mycket av det som sker i dag är en indirekt följd av saker som sossarna motionerat om. Om man ser till antalet medlemmar som röstat borgerligt så är det rent kontraproduktivt att göra sådana utspel. En fackförening bör vara politiskt obunden och bara verka för sina medlemmar, inte springa partipolitiska ärenden.

Denna typ av förändringar kommer förr eller senare och då borde Byggnads vara med.

TEXAS

Facket är politik

Vi som jobbar i byggbranschen är oerhört beroende av politiska beslut då cirka 75 procent av all byggnation styrs genom beslut av politiker.

Givetvis så ska vi byggnadsarbetare stå nära det parti vi har varit med och startat för drygt hundra år sedan, det är ett parti som lyssnar och tänker på oss arbetare när man tar sina beslut. Sen att det finns ett antal medlemmar som röstar med borgarna är bara beklämmande eftersom deras politik skapar ett klassamhälle.

MIKAEL JOHANSSON
Kumla

LEDARE

Ännu ett svårt val

DET VAR ENKLARE FÖRR. Då skötte storebror staten den mesta åt oss. I dag, med ständigt nya avregleringar, måste vi grubbla över om vi har valt rätt elbolag, ska ha fast eller rörligt abonnemang, anlitar bäst telebolag och har rätt bindningstid, eller om vi har betalat rätt pris för en tågbiljett med SJ.

För att inte tala om det nuvarande pensionssystemet. Inför starten år 2000 fanns det hundratals fonder att välja på där vi skulle placera en del av våra pensionspengar.

En del av det, premiepensionen, bygger på att vi ska vara aktiva och kryssa mellan aktie- och räntefonder som drivna börsmäklare.

Pensionssystemet brukar illustreras som en pyramid där basen är det allmänna pensionssystemet (det orangea kuvertet). Nästa nivå är tjänstepensionen.

» **Men pensions-systemet gynnar definitivt inte tungt kroppsarbete och ojämna inkomster.**

På toppen av pyramiden tillkommer – för den som har råd – privat, avdragsgillt, pensionssparande. Också det en form av uppskjuten lön som beskattas när den tas ut, även om banker och försäkringsbolag i sin reklam ville få det att framstå som en skattefri förmån.

Enligt en några år gammal undersökning från försäkringsbolagens

Pensionsforum vill åtta av tio sluta att arbeta innan de fyller 65 år, och nästan var tredje vill sluta före 59 års ålder. Men pensionssystemet gynnar definitivt inte tungt kroppsarbete och ojämna inkomster och där de flesta tvingas sluta i förtid.

HÖSTENS PENSIONSVAL handlar om tjänstepensionen, den delen som tillkommer utöver den lagstadgade grundpensionen. Och här gäller det att vara påläst för att få bästa möjliga utdelning.

Enligt en färsk undersökning från försäkringsbolaget AMF anser en majoritet av privatanställda arbetare att staten, inte individen, har störst ansvar för pensionen. Nästan varannan tillfrågad anser att de inte har tillräckliga kunskaper att själva fatta beslut om sin egen pension.

På sidorna 35–37 förklarar vi hur det går till.

Kenneth Petterson
Kenneth Petterson, chefredaktör

jalas
BY EJENDALS

green line

GRÄSET ÄR GRÖNARE. PÅ VÅR SIDA.

Green Line är en helt ny serie skor som är framtagen med så stor hänsyn till miljön som möjligt. Vi har gjort det så bra att de som första skyddsskor har blivit märkta med EU-blomman.

Green Line innehåller inga metaller. Det betyder att de passar utmärkt för dig som arbetar på flygplatser, kärnkraftverk eller dylikt där metaller kan få detektorer att ge utslag. Men framför allt passar Green Line dig som är intresserad av att vi har en grön och blå planet att lämna över till våra barn.

JALAS 6408 Green Line

JALAS 6468 Green Line

JALAS 6498 Green Line

EU-Blomman är det gemensamma europeiska miljömärket. Tillverkarna måste visa att produkterna klarar de krav på miljö, hälsa och funktion som ställs genom olika typer av tester och dokumentation. Kraven för märkningen med Blomman tas fram av ansvariga organ i EU:s medlemsländer. Arbetet sker på uppdrag av EU-Kommissionen.

2 TUM

 För Luleå-företaget CVK som utvecklat en vibrationsmätare som sitter i ett par handskar. Alla byggföretag borde köpa dem. På en display på handleden, kan byggnadsarbetaren själv se när gränsvärdet uppnåtts.

 För de byggföretag som sa upp alldeles för många byggnadsarbetare i vintras. Nu måste de hyra in folk från bemanningsföretag för att slutföra sina byggen.

Värdera semestern i all sin enkelhet

– **VAR HAR NI GJORT** på semestern?

– Ingenting särskilt. Kopplat av bara, i vår kolonistuga. Det var jätteskönt.

– Har ni inte rest någonstans?

Ingen blir imponerad när jag berättar att jag inte rest någonstans, eller gjort något särskilt på semestern. Inte så konstigt. Resandet har klättrat upp i topp som statussymbol i Sverige.

Det ska vara långa resor, dyra resor, och aktiva resor. Helst med spektakulära utflykter inbakade i semesterpaketet. Eller så väljer man ett påkostat sommarboende i Sverige: eget stort sommarhus vid havet där solchanserna är goda, och egen lyxbåt som guppar vid den privata badbryggan.

En dyr livsstil ger mycket högre status, än en enkel (och billig). Det är synd. Synd att tillgångar imponerar. Synd att det är så viktigt att imponera, för dem som har pengar.

Jag intervjuade nyligen en byggnadsarbetare som semestrade på en camping hela sommaren. Familjen berättade hur de tänkte och kände kring sin semester. Och jag blev så glad. Glad över att möta en familj där man värdesatte varandra så mycket. Semester för den

» Det var ljuvligt att öppna tältet tidigt på morgonen och lyssna på tystnaden.

här familjen, det var närheten till barnen, till farmor och farfar, till övriga släktingar som vistades på campingen. Barnen sprang mellan husvagnarna – det fanns alltid någon busglad vuxen släkting i närheten.

EN AV MINA BÄSTA SEMESTRAR var när vi båtluftade med cykel i Stockholms skärgård. Vi hittade fantastiska platser att tälta på. Ofta hade vi glittrande skärgårdsvikar helt för oss själva. Det var ljuvligt att öppna tältet tidigt på morgonen och lyssna på tystnaden och blicka ut över spegelblankt vatten.

Så här skriver en debattör på internet:

”Vi brukar bo i en stuga i Norrland. Utan el, bärbara datorer, utan mobiltäckning, tv, dvd och playstation. Här brukar vi fiska, plocka hjortron och lösa korsord. Det bästa av allt: ungarna älskar det ...”

Tänk om enkla semestrar hade verkligt Hög Status. Tänk vad mycket lättare det skulle vara då, psykologiskt sett, för de familjer som har ont om pengar.

NINA CHRISTENSEN – reporter, webbansvarig

YOUTUBE-KLIPPET

Hammarkänsla

Tråkigt på jobbet? Har du hammarkänsla? Då kanske detta tyska konststycke kan vara något att försöka matcha. Går det illa kan det däremot gå väldigt illa...

TIPSA OM KLIPP!
p.o@byggnadsarbetaren.se

FÖR ATT SE KLIPPET:

Gå in på www.youtube.com
SÖKORD: GERMAN WORKER

Vinnare i sommartävlingen!

Årets tävling gick ut på att hitta de saknade delarna till sommarstugan. Dessa fanns utspridda i tidningen på sidorna 3, 8, 12, 24, 27, 36 och 39.

Vinnare: 1:a pris, presentkort (500 kr): Lennart Gunnarsson, Hedemora. **2:a-10:e**, en bok: Hans Aronsson, Moholm, Ingvar Thörnqvist, Stora Sundby, Ulrika Hargefors, Kil, Fred Roghal, Lidhult, Nils-Göran Andersson, Trosa, Jenny Isaksson, Örebro, Nils-Gösta Larsson, Skurup, Monica Månsson, Fjärås, Unto Uhlgren, Borlänge. **11:e-50:e**. Tröjor och trisslotter. Håll utkik i era brevlådor, priser kan vara på väg. Tack alla ni som deltog!

Nu finns det en guide för vägen tillbaka.

För dig som är sjuk kan vägen tillbaka till jobbet kännas lång och krokig. Men vi på Försäkringskassan vill gärna hjälpa dig att göra den så kort och rak som möjligt. För att du ska förstå sjukskrivningens olika stadier och händelser har vi tagit fram en guide. Så om du nyligen ställt dig någon av följande frågor, bege dig till forsakringskassan.se och kika runt bland svaren.

Vilken hjälp kan jag förvänta mig från min arbetsgivare?

Hur länge kan jag få sjukpenning egentligen?

Vem hjälper mig att hålla koll på alla regler? Jag är ju sjuk.

Hur lång tid brukar det ta tills man får sina pengar?

VEM: JUKKA MÄHTE

ÅLDER: 43

YRKE: SNICKARE, LAGBAS

AKTUELL: SOM FINSK SPORTFANATIKER
NÄR FINLAND MÖTER SVERIGE
I FINNKAMPEN.

”Sverige är tyvärr starkast”

ELISABETH GUSTAVSSON

1. Du är känd för att vara en väldigt hängiven finsk idrottssupporter. Varför?

– Jag är ursprungligen finne och har sysslat med allt från vattenpolo till basket. Till slut fastnade jag för hockey. Jag har även varit ledare för min sons lag i Kalix.

2. Det är väl dumt att fråga vilka du håller på i finnkampen?

– Finland.

3. Varför är det en sån rivalitet mellan Sverige och Finland i sport?

– Det är väl lillebrorskomplexet. I mitt fall kommer det från jobbet. Jag är enda finnen på arbetsplatsen och öppnar käftan direkt. Man får ju igen när det går dåligt för Finland.

4. Vem tror du är starkast i Finnkampen i år?

– Sverige tyvärr. Finland har sämre topp. Sverige har fler världsidrottare i sitt lag. Det saknar Finland.

5. Hur känns det att Sverige har haft väldigt skickliga friidrottare senaste åren?

– Jag håller på de svenska idrottarna i smyg när de inte tävlar mot Finland. Jag har lärt känna dem som personer i medierna.

6. Vilket är ditt lyckligaste idrottsminne när det gäller Sverige mot Finland?

– Det måste vara när Finland slog Sverige i hockey-VM 1995 i Stockholm. Perfekt att slå Sverige i deras egen huvudstad.

7. Kommer det någonsin att bli förbrödring mellan Sverige och Finland i idrott?

– Det kommer det aldrig att bli. Jag tror att motsättningen kommer från hockey. Förr spelade Finland utuselt varje turnering. Men när man mötte Sverige skulle man vinna. Spelarna satsade allt för att slå Sverige.

PETER LEANDER

DRYGT 80-ÅRIG TRADITION

■ Finnkampen 2009 utspelas på Ullevi 29–30 augusti. Tävligen har utkämpats sedan 1925 och vanns första året av Finland.

Perspektiv på tillvaron

■ Klagat över att det är kallt om vintern, eller att betongen varit dålig?

Efter att ha sett detta utanför Dar es-Salaam i Tanzania, fick betonglärlingen EMIL FORSLUND från Umeå ändrad syn på betongarbetarens vardag här i Sverige. Arbetarna på bilden höll på att

bygga ett hotell. De bar betongen på huvudet i fulla tioliters hinkar tre trappor upp till ett gigantiskt valv.

”För att stå ut med dagen rökte de sig höga och jobbade i ett sträck. Stämningen var spänd, och orolig. Visst har vi det bra här i Sverige?” skriver Emil.

Störst löneökning

HANS TILLY: "JAG FÖRSTÅR OM FOLK TÄNKER ATT JAG TJÄNAR FÖR MYCKET"

Byggnads ordförande, Hans Tilly, tjänar nästan tre gånger mer än en genomsnittlig byggnadsarbetare. Ifjol ökade hans inkomst med 5,2 procent. Byggnadsarbetarnas löner ökade med 4,2 procent.

Inkomsterna för LO-topparna är nu offentliga. Ordförande Wanja Lundby-Wedin kammade förra året in nästan 1,2 miljoner kronor. Mellan 2007 och 2008 ökade hennes inkomster med 47 700 kronor.

Byggnads ordförande Hans Tillys inkomst ökade förra året med 5,2 procent, till 889 100 kronor, vilket motsvarar en månadsinkomst på omkring 74 000 kronor.

IF Metalls ordförande Stefan Löfvén gjorde inte ett lika bra

år som Hans Tilly, men kunde ändå se sin årsinkomst öka med 29 000 kronor.

SNITTLÖNENFÖRen Byggnadsarbetare var förra året, borträknat semesterersättning och helgtillägg, 26 500 kronor. Det ger en årslön på 318 000 kronor, alltså en tredjedel av Hans Tillys årsinkomst. Så här tycker Hans Tilly om det:

– Jag har väl inget emot att tjäna pengar. Mycket av det jag tjänar är arvoden i olika styrelser. Vi har inom Byggnads diskuterat i vilka styrelser jag ska sitta med. Vi har bestämt att jag ska sitta med där det är viktigt att Byggnads har insyn och där vi är ägare, som i Riksbyggen. En del av mina styrelseuppdrag får jag inte betalt för.

Sedan 2007 har din årsinkomst ökat med 44 700 kro-

nor. Vad beror ökningen på?

– Den beror på en löneökning. Sen har det varit arvodeshöjningar inom Riksbyggen och Folksam. Året innan tror jag inte att jag hade någon löneökning alls. Men jag förstår om folk som läser det här tänker att jag tjänar alldeles för mycket, det är väl så ni kommer att vinkla det?

Kan de höga lönerna inom fackförbundet skapa en klyfta mellan medlemmarna och fackförbunden?

– Det finns alltid en risk med medlemsantalet. Jag tror att det finns en större förståelse för ersättningen bland dem som har förtroendeuppdrag inom Byggnads. Många byggnadsarbetare blir nog avskräckta att ta förtroendeuppdrag när de får veta att det innebär att man nästan alltid är i tjänst.

PETER LEANDER

Så mycket tjänar

Wanja Lundby-Wedin, ordförande LO

2008: 1 186 100 kronor

2007: 1 138 400 kronor

Ökning: 47 700 kronor (4,1 %)

Stefan Löfvén, förbundsordförande IF Metall:

2008: 792 700 kronor

2007: 763 300 kronor

Ökning: 29 400 kronor (3,8 %)

** Hans Tilly har styrelseuppdrag i Riksbyggen, kronor i månaden på dessa uppdrag.

ENKÄT

Vad tycker du om att Hans Tilly tjänar 889 000 om året?

Per Rydergård, 45, golvläggare, Nynäshamn:

Jag tycker

inte att det låter så farligt. Det finns flitiga golvläggare på mitt jobb som tjänar 500 000–600 000 kronor om året.

Mikael Gustavsson, 47, snickare, Solna:

Han måste

stämma av hur läget är i samhället. Nu är det dåliga tider och företagen säger upp folk, då kan man inte som ordförande i Byggnads plocka ut mer pengar.

Ronnie, 21, snickare, Tyresö:

Det beror

på vilket ansvar man har. Fredrik Reinfeldt tjänar väl 130 000 kronor i månaden och ansvarar för hela Sverige. Om Hans Tilly har ett stort ansvar är det rätt att han tjänar mycket pengar.

Peab stäms för hot mot mb-ledamot

Byggnads stämmer Peab i Arbetsdomstolen. Orsaken är att en mb-ledamot på Peabs region Lund har hindrats från att utföra sitt fackliga uppdrag. Bland annat har han avvisats från Peabs arbetsplatser, omplacerats och utsatts för hot och negativa uttalanden. Förbundet kräver att mb-ledamoten ersätts med 150 000 kronor och Byggnads med 325 000 kronor. Flera mb-grupper i Peab region syd har hoppat av sina uppdrag.

Färre företag ser försämrat läge

Bygginstrin räknar med fortsatt minskat byggande, nedskärningar i personalstyrkan och lägre priser under tredje kvartalet. Ljuspunkten i konjunkturbarometerns rapport för juli är att det är färre företag än tidigare som rapporterar att läget försämras. 26 procent av byggföretagen räknar med att läget är bättre om ett år. För ett halvår sedan var motsvarande siffra fem procent.

i toppen

facktopparna per år

KNUT KOWISTO

Hans Tilly, förbundsordförande Byggnads:

2008: 889 100 kronor **
2007: 844 400 kronor
Ökning: 44 700 kronor (5,2 %)

KNUT KOWISTO

Gunnar Ericson, avgående avtalssekreterare Byggnads:

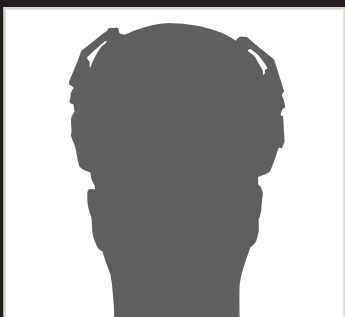
2008: 595 100 kronor
2007: 563 400 kronor
Ökning: 31 700 kronor (5,6 %)

PETER KNUTSON

Lars-Åke Lundin, förbundsordförande Målarna:

2008: 734 400 kronor
2007: 742 400 kronor
Minskning: - 8 000 kronor (-1 %)

Genomsnittlig byggnadsarbetare:

2008: 318 000 kr, 152,4 kr/tim*
Ökning: 4,2 % jämfört med 2007.
Snittlön ackordsarbete: 175,5 kr/tim, tidlönearbete: 143,82 kr/tim
* Helglön och semesterersättning tillkommer.

Folksam och LO. 2008 tjänade han 19 700

KÄLLA: SKATTEVERKET och BYGGNADS VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2008

VVS-jätte tog in entreprenörer i hemlighet

■ 450 000 kronor kräver Byggnads i skadestånd av VVS-företaget YIT. Byggnads anser att YIT gjort sig skyldigt till förhandlingsvägran när företaget inte informerat om att man tagit in underentreprenörer på arbetsplatsen Agroetanol i Norrköping. När Byggnads inspekterade arbetsplatsen framkom att ett trettiotal underentreprenörer anlätas. Tio underentreprenörer saknade även kollektivavtal för VVS avtalsområde.

altro the future is safer with altro

ORTOPEDEN 1

SKYDDAR DIG FRÅN
ATT HALKA HÄR

OCH FÖR ATT
HAMNA HÄR

I dagens hårda värld känns det väl tryggt att veta att Altro var först med att lämna livstids halkskyddssäkerhet på golvbeläggningar? Med våra golv på jobbet slipper du oplanerade sjukbesök. Fråga oss om halkfria golv inför ditt nästa golvjobb.
040-31 22 00

www.altro.se

MARKUS DAHLBERG

Här föll saneringsarbetaren, utan skyddsutrustning, ner och omkom.

27-åring dog efter fall genom tak

27-årige saneringsarbetaren Daniel Bergholm från Vikbolandet dog efter att ha fallit genom ett eternittak på en arbetsplats i Hudiksvall. Han föll cirka sex meter rakt ner i ett betonggolvs.

Daniel Bergholm hade påbörjat rivnings- och saneringsarbeten på en lagerbyggnad i småbåtshamnen i Hudiksvall, när olyckan inträffade. Han och en kollega skulle riva ett gammalt tak av korrugerade eternitplattor.

DANIEL BERGHOLM var ute på taket och arbetade. Men när han trampade på en asbestplatta, brast den och han störtade ner. Enligt ambulanspersonalen avled han omedelbart.

– Ingen vet exakt varför olyckan inträffade. Men en teori är att han kan ha arbetat för att ta loss en plastskiva för ljusinsläpp och sedan trampat igenom en asbestplatta som låg intill, säger arbetsmiljöinspektör Mia Carnerius, till Byggnadsarbetaren.

Ett ögonvittne har uppgett att

han såg arbetet på byggnadens tak och att tre personer befann sig där då. Daniel Bergholm stod, enligt vittnet, på en takskiva, samtidigt som han med båda händerna bröt upp en annan. Det ska vara då han tappade balansen och föll.

– Jag reagerade på att ingen av dem hade skyddsutrustning. Och ingenting att gå på. Det var därför jag stannade till. Taket är ju så dåligt att nästan måsarna faller igenom, sa ögonvittnet till Hudiksvalls Tidning.

OLYCKAN INTRÄFFADE den elfte juli. Det var andra dagen på arbetet.

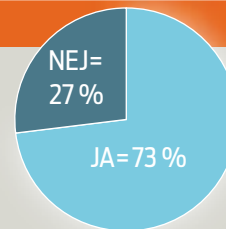
– Dagen innan hade de anställda fått skyddsutrustning i form av selar och västar, men det är oklart varför de inte användes, berättar Mia Carnerius.

Daniel Bergholm var anställd av AA Sanering och Betongslipning AB, Sundbyberg. Beställare av arbetet är kommunen och ansvarig för rivningsentreprenaden är BW Svets & Rivteknik i Hudiksvall AB. Olyckan utreds av Arbetsmiljöverket och polisen.

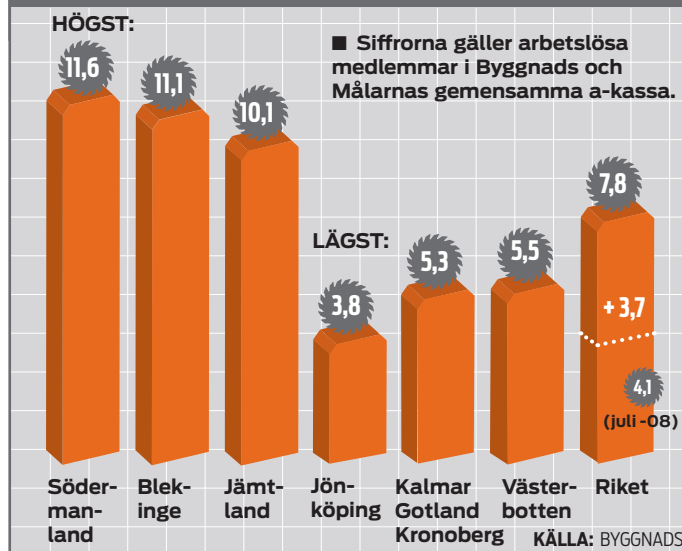
MARGITE FRANSSON

NÄTFRÅGAN

Firar du semestern hemma?

ANDEL ARBETSLÖSA I JULI (%)

Betongarbetare medvetlös efter stöt

■ En betongarbetare fick en stöt och förlorade medvetandet. Olyckan inträffade på ett bygge i Stockholm i mitten av augusti. Mannen arbetade med att bila bort ett felgjutet betongöverhäng när betongen plötsligt sprack och bilmaskinen träffade en elkabel. Strömmen gick genom bilmaskinen och in i betongarbetaren som föll en meter och förlorade

medvetandet. Han fördes till sjukhus med ryggsmärtor, svedda ögonbryn och nedsatt känsel i ena armen.

Händelsen utreds som en arbetsplatsolycka. I nuläget rubriceras det misstänkta brottet som vållande till annans kroppsskada. Polisen utreder om det var brottsligt att strömmen var påslagen i den ledning som bilmaskinen träffade.

STÄLL KRAV PÅ DIN LIFTUTBILDNING!

LLP LIFTLÄROPLANEN

Hitta Din auktoriserade utbildare på liftutbildning.se

Kronofogden väntar avhoppare som inte betalar a-kasseavgift

Avhoppade medlemmar i Byggnads a-kassa har en sammanlagd skuld på 14 miljoner kronor i obetalda medlemsavgifter. Nu kräver a-kassan in pengarna. Den som inte betalar hamnar hos kronofogden.

Sedan avgifterna till a-kassan höjdes för ungefär två år sedan har Byggnads a-kassa tappat omkring 15 000 medlemmar. De flesta tycks ha trott att man kan gå ur genom att bara sluta betala medlemsavgiften, men

så är det inte. Enligt lagen måste man skriftligen höra av sig för att kunna gå ur.

Detta har lett till att Byggnads a-kassa skickat ut 14 000 betalningspåminnelser för att få in de 14 miljoner kronor som a-kassan ligger ute med.

Utskicket med inbetalningskraven har väckt ilska från de

Gunnar Dahlberg

ANKI PISTONE

före detta medlemmarna.

– Folk var förbannade. De flesta hade helt enkelt struntat i att betala avgifterna och trodde att de hade gått ur, säger Gunnar Dahlberg, kassaföreståndare på Byggnads.

Gunnar Dahlberg tror att det stora antalet obetalda medlemsavgifter beror på fel information från personal på Byggnads lokalkontor.

Byggnads a-kassa är beredd att gå till kronofogden med dem som inte betalar sina avgifter.

PETER LEANDER

HALLÅ DÄR!

KJELL EK

■ 38 år, som har byggt sin egen racerbil (en Hans Westfield-bil som är en Lotus Seven-kopia).

Hur kom du på den galna idén att bygga din egen bil?

– Det är väl intresset. Att se hur saker och ting fungerar och att klura på lösningar. Det är som ett stort meccano.

Bilbygget har tagit fem år och kostat 200 000 kronor.

Var det värt det?

– Ja, särskilt när den är klar. Men visst har det gått upp och ner. Och ibland stöter man på hinder.

Har du haft nytta av att du tidigare arbetade som byggnadsarbetare?

– Jag var håltagare, så jag har väl borrat ett och annat hål tidigare. Jag har lärt mig att om det inte funkar så är det bara att göra om – så att det blir riktigt till slut.

Finns det mer att utveckla?

– Jag vill fixa så att den inte kränger så mycket på banan.

Blir det fler bilbyggen?

– Jag skulle vilja bygga en AC Cobra som är ett snäpp större. Det största problemet är platsen. Hittills har jag lånat mina föräldrars grannars garage, så vi får se om den möjligheten finns kvar.

KATARINA CONNHEIM

Lyckad byggutbildning för interner

■ Alla som gått platsätтарыt utbildningen på Österåkeranstalten har fått jobb. Trycket är stort på utbildningen, av 60 sökande interner varje termin tas enbart tio in.

Byggnadsarbetaren har flera gånger skrivit om att Österåkeranstalten utanför Stockholm erbjuder platsätтарыt- och golvläggartutbildningar för fångarna. Varje termin söker omkring 60 interner de tio platser som erbjuds. Och nu visar det sig att det inte bara är fångarna som gillar byggutbildningarna på fängelset. Anstaltschefen Elisa-

Byggnadsarbetaren nr 3, 2008.

beth Åbjörnsson Hållmark menar att utbildningen är avgörande för att interner ska klara sig utanför fängelsemurarna. Enligt henne har alla interner som gått utbildningen fått jobb.

Byggnadsarbetare gillar sina jobb

■ Byggnadsarbetare är landets nöjdaste yrkesgrupp. Hela 85 procent av medlemmarna i Byggnads trivs bra eller mycket bra på sina arbetsplatser. Bara tre procent trivs inte alls.

Det framgår av en enkät som pensionsbolaget AMF gjort. Flera yrkesgrupper inom privat sektor ingick. Nästan varannan Byggnadsmedlem har valt jobbet i första hand för att det verkade roligt. Lönen är först på tredje plats till varför man blev byggnadsarbetare. Totalt ingick 3 300 personer i enkäten.

Värsting

GRABBER®

TRALLSKRUV TREX BLACK C4

Grab-Point™
Ny spets!

Greppar virket blixtnöjtt

ORIGINALET

www.grabber.se

The Pro's
Choice

Gammal laddning tros ligga bakom sprängolycka

■ En byggnadsarbetare skadades i samband med sprängningsarbete i Solna i mitten av augusti. Olyckan skedde under ett borrarbete i berget. Plötsligt inträffade en kraftig explosion och stenar kastades i väg, bland annat in på Karolinska universitetssjukhusets område.

Byggnadsarbetaren som borrade träffades av småsten. Han fördes snabbt till sjukhus där man konstaterade lindrigare splitterskador. Arbetsmiljöverket ska nu utreda olyckan, men mycket tyder på att borsten utlöste en odetonerad sprängladdning som låg kvar i berget efter en tidigare sprängning. Den vanligaste orsaken till sprängolyckor är när grävmaskiner och borrarregat utlöser sprängladdningar som inte detonerat.

Peab får generellt förbud

Arbetsmiljöverket har lagt ett generellt förbud mot Peab. Bryter man mot reglerna vid takarbete hotar vite på 50 000 kronor per arbetsplats.

Att Arbetsmiljöverket (AV) lägger ett generellt förbud är ovanligt. Orsaken till agerandet är de stora riskerna med takarbete.

– Men jag tror att de generella förbuden kommer att bli fler. Företagen måste ta sitt ansvar, säger arbetsmiljöinspektör Kenneth Bäckström.

Det var han själv som besökte de två arbetsplatser, i Halmstad och Kungsbacka, där fallskydd helt saknades. På båda arbetsplatserna la han ett förbud mot fortsatt arbete utan skydd, med ett vite på 50 000 kronor.

DET GENERELLA förbudet, som nu lagts i hela landet, innebär att om Arbetsmiljöverket upptäcker en arbetsplats där Peab driver takarbete och skyddet inte uppfyller kraven, så kommer verket att gå till länsrätten för att få vitet utdömt.

Förbudet gäller till och med den 31 december 2010 och det omfattar arbetsplatser där Peab har en eller flera egna anställda.

Peab har överklagat Arbetsmiljöverkets förbud och kräver nu att länsrätten häver det generella förbud och vite, som har lagts på företaget gällande takarbeten. De säkerhetsbrister som Arbetsmiljöverket upptäckt är resultat av enskilda byggnadsarbetares slarv och går inte att skuldbelägga företaget för, anser Peab.

**MARGITE FRANSSON
PETER LEANDER**

» Vi har ett historiskt arv med kollektivavtal från forntiden, från regleringstiden, från monopoltiden. Och även Berlinmuren föll ju till slut.

MATS JANSSON, vd på SAS, håller sin alldeles egna lilla historiektion om svensk arbetsmarknad på en presskonferens den 12 augusti.

**SÄKER
UTRUSTNING
HYR MAN
FRÅN CRAMO**

När du hyr hos Cramo får du alltid maskiner som fyller kraven för bra arbetsmiljö och säkerhet. T ex fallskydd, handmaskiner med låga vibrationsvärden och entreprenadmaskiner med låga emissioner.

Välkommen till Cramo när du ska ha säkra maskiner, det har redan 40.000 små och stora kunder upptäckt. För mer info kontakta närmaste depå eller se www.cramo.se

POWERING YOUR BUSINESS

C R A M O

Fackets konsulter öppet motarbetade

I en nyligen offentliggjord rapport framgår att Peab division syd motarbetat de arbetstagarkonsulter som Byggnads anlitat för att utreda en tvist om arbetsbrist inom Peab.

Efter en varselvist på Peab syd i slutet av förra året anlitade Byggnads en arbetstagarkonsult för att reda ut om det rådde arbetsbrist på Peab.

Nyligen släpptes den rapport där konsulterna Björn Jansson och Mikael Eriksson från företaget ATK, Arbetstagarkonsultation AB, vittnar om att de blivit motarbetade av ledningen på Peab syd när de försökt genomföra sitt arbete.

I rapporten framgår att Peab

inledningsvis vägrat att träffa konsulterna. Konsulterna skriver också att tongångarna mot dem var öppet fiendliga och att företaget inte delade med sig av det material som arbetstagarkonsulterna behövde.

LARS JOHANSSON, personalchef inom Peab division syd, säger till Byggnadsarbetaren att han inte vill kommentera rapporten.

Byggnadsarbetaren har i flera artiklar skrivit om hur svårt det är för mb-grupperna i Peab syd att arbeta fackligt.

Nyligen avsade sig mb-gruppen i Jönköping sitt fackliga uppdrag eftersom kontakten med Peabs ledning var för dålig.

PETER LEANDER

Lite snack. Mycket verkstad.

BIG-GRUPPEN är nordens ledande fristående bygg- och industriedja och är leverantör av verktyg, maskiner, skydd och förnödenheter till proffsmarknaden.

Vi finns representerade från Finnmark i norra Norge till Skåne i södra Sverige.

Vår styrka är lokalt engagemang och hög kompetens i kombination med BIG-gruppens stordriftfördelar med starka leverantörsavtal, koncept, IT-lösningar, logistik och import.

Vi erbjuder såväl lokala företag som riks- och nordiska kunder branschens största urval av kvalitetsprodukter och olika tjänster.

Unik taklösning

TJB Förenklar arbetet på taket
Sparar 8 arbetstimmar per tak
Ger mycket god takekonomi
Använd produkterna

1 KOMBINOCK Innovation!
Ventilerad nockregel med universalhöjd, inkl nocktätning.
Passar alla tvåkupiga takpanneprofiler.
Sparar 3 timmars arbete/normalvilla.

2 TAKFOT Innovation!
Ersätter takfotsplåt, fågelband och förhöjd bärläkt. Allt-i-ett!
Sparar 4 timmars arbete/normalvilla.

3 SUPERTAK YAP 500
Underlagstäckning med klisterkant.
50% snabbare än traditionell takpapp.

TJB Försäljning AB
tel: 0512-199 59 e-post: info@tjb.se
fax: 0512-196 60 hemsida: www.tjb.se

TJB takkoncept
- sparar tid och pengar!

Produkterna säljs via bygghandeln

BYGG • MARK • STÄLLNINGAR • LIFTAR

Maskinuthyrning i Stor-Stockholm

Tel. 08-29 20 20 • www.itex.se

Think BIG. Hos oss hittar du Amigas heltäckande sortiment av säkra elprodukter.

Sverige

Eskilstuna IP Industripartner Gislaved Emil P Gävle Afoss Göteborg/Hisings Backa
 Prevex Göteborg/Sisjön Prevex Halmstad IMAB Helsingborg IMAB Kalmar Lundgrens
 Järn Karlshamn Hjelmerbergs Järn Ljungby Sohlbergs Malmö Prevex Sthlm/Bromma
 Flinks Järn Sthlm/Hornsberg Flinks Järn Sthlm/Solna Lundqvist Maskin & Verktyg
 Sthlm/Sätra Flinks Järn Sthlm/Vällingby Toolcom Uppsala Uppsala Maskin & Verktyg
 Vimmerby Albins Växjö Stål & Verktyg Örebro Skydd & Verktyg i Örebro

Norge

Albert E Olsen - Tromsø Maskinforretning - Quale - Tingstad - Industrisenteret
 - Kyvik Industrivarehuset

www.big-gruppen.com

**BYGGNADS
ARBETAREN**
AVSLÖJAR

För tunt gods och stora glapp i fästena. Nu varnar Arbetsmiljöverket för livsfarliga ställningar av märket Unihak. Delar har testats och visat sig vara så dåliga att det finns risk för kollaps vid tung belastning.

TEXT: MARGITE FRANSSON FOTO: JOHANNA SVENSSON

STÄLLNINGAR

DIN STÄLLNING KAN VARA LIVSFARLIG UTAN ATT DU VET OM DET

PÅ TREHÅLL I LANDET HAR arbetsmiljöinspektörer upptäckt ställningar av märket Unihak där delarna är sämre än vad som är tillåtet.

I ett fall som testades var godstjockleken både i balk och spira mindre än vad tillverkaren ska leva upp till. I stället för en tjocklek på 3,5 millimeter, var den bara 2,93 millimeter på balken och 2,99 millimeter på spiran.

En liten skillnad kan tyckas, men en skillnad som kan få katastrofala effekter.

– Bygger man en ställning där delarna inte håller måttet, riskerar man att den kollapsar, säger arbetsmiljöinspektör Karin Moen.

Risken, enligt Karin Moen, är att man bygger en ställning i tron att den håller en viss kvalitet, som den sedan inte gör. Att byggnadsarbetare, både ställningsbyggarna och de som arbetar på dem, invaggas i falsk säkerhet.

– Alla beräkningar bygger på att materialet håller en viss kvalitet och en viss godstjocklek. Har du förändringar i materialet riskerar du, speciellt vid höga eller stora ställningsbyggnationer, att ställningen rasar.

KARIN MOEN VAR PÅ INSPEKTION i Bohuslän när hon såg en Unihakställning som hon tyckte såg miss-tänkt ut. Hon hade uppmärksammat på problemet efter att en inspektör tidigare upptäckt ställningsdelar som var av sämre kvalitet på ett bygge i Halmstad.

När Moen lämnade in två spiror och en tvärbalk till SP, Sveriges tekniska forskningsinstitut, fick hon besked att ställningarna i Bohuslän var likadana som i Halmstad. Senare utfärdade Arbetsmiljöverket ett förbud på företaget mot att använda ställningsdelarna.

STÄLLNINGAR UTSÄTTS FÖR stora påfrestningar, därför är kraven höga på bärighet och stabilitet. I fallet Unihak upptäcktes att delarna var sämre än vad som utlovas.

– För balken minskar det tunnare godset bärförmågan med cirka 13 procent, säger Gunnar Söderlind, som ansvarar för SP:s provning av ställningen.

Dessutom är glappet vid balkanslutningen, hållarna, ungefär dubbelt så stort, jämfört med vad som står i typkontrollintyget. Ett obligatoriskt intyg som garanterar ställningens kvalitet och säkerhet.

– Det är anmärkningsvärt och det stora glappet försämrar också bärförmågan, säger Gunnar Söderlind.

Glappet i hållarna gör även att ställningen blir mer instabil, vilket ökar riskerna ju högre konstruktionen är.

– Så här stora skillnader ska det inte vara. Delarna måste hålla måttet, så att ställningen får den säkerhetsmarginal som krävs, säger Gunnar Söderlind.

ARBETSMILJÖVERKET SER MYCKET allvarligt på riskerna. Jobb har stoppats där ställningsdelarna använts och förbud i flera led är att vänta. ▸

FUSKET

Arbetsmiljöinspektör Karin Moen med en spira från Unihak som inte uppfyller kraven. På minst tre ställen i landet har Unihaks dåliga ställningar hittats.

NÄSTA UPPSLAG
Så upptäcker
du de farliga
delarna

► – Hittar vi dessa komponenter ute på byggen kommer vi att lägga omedelbara förbud mot att använda dem på arbetsplatsen. Vi kan också lägga generella förbud hos byggföretag mot att använda ställningarna. Slutligen kan vi lägga förbud mot leverantörerna, berättar Åke Norelius, verkets ställningsexpert.

Ett sådant förbud planeras i nuläget mot fyra återförsäljare som säljer ställningarna. Åke Norelius berättar att de underlåtit företagen om att man överväger att förbjuda dem att leverera ställningar som inte uppfyller kraven och att de kan komma att få krav om att återkalla produkten.

Unihak är ett produktnamn, som ägs av Materielhuset i Danmark, som i sin tur lägger ut tillverkningen. Men mot Materielhuset kan inte Arbetsmiljöverket agera eftersom det ligger i Danmark. Därför måste kraven rikta sig mot företag i Sverige.

JÖRGEN LINDÉN ÄR ÄGARE till Bygg & Skifferteknik i värmäländska Grythyttan, som köpt in och använt ställningar med delar av den sämre kvaliteten. Han fick kännedom om bristerna när Arbetsmiljöverkets inspektör hämtat ställningsdelar från företagets bygge i Hällefors.

– Jag hade ingen aning om att de inte uppfyllde kraven, säger han.

– Jag har också en annan Unihak och jag har fått dela på ställningsdelarna och ta ner dem som är av det sämre materialet. Jag har inte märkt några fel på ställningen, men det är klart att jag blev lite sur när

vi fick veta detta. Nu står jag här med en ställning för nästan en halv miljon kronor som jag inte kan använda, men jag hoppas att de tar tillbaka den.

DET SOM OROAR Arbetsmiljöverket är att ingen vet hur många ställningsdelar av den sämre kvaliteten som finns ute på byggen och i vilket skick de är. Sedan beror det på hur ställningarna byggs och belastas. Till det kommer riskerna när komponenter av Unihak som uppfyller kraven, blandas med dem som inte gör det.

När Karin Moen hade upptäckt ställningen i Bohuslän, hämtade hon delar hos leverantören Sotenäs Trävaru för provning. Där blev de tagna på sängen av uppgifterna.

– Vi välkomnar en granskning. Vi vill inte sälja några dåliga ställningar, säger Ronnie Johansson, inköpare och säljare på Sotenäs Trävaru AB.

– Vi har sålt ganska mycket av de här. De som köper är framförallt mindre byggföretag och ställningarna används vid villabyggen. ●

FOTNOT: Byggnadsarbetaren har upprepade gånger sökt Tommy Ulrich, direktör på Materielhuset A/S i Danmark, för att kontrollera fakta om ställningarna. Han har valt att inte svara. Däremot har han i ett svar till Arbetsmiljöverket skrivit att Materielhuset ska göra allt för att få detta löst snarast möjligt. Han har bestämt med SP att man ska göra en ny test av spiror och enrörsbalkar.

Murare kritisk till kopian

Den som belastar ställningar med flera ton måste kunna lita på kvaliteten. Därför är mурaren Roland Sjöberg kritisk till Unihak.

Roland Sjöberg är kritisk när han hör talas om problemen med ställningarna. För murare som jobbar med tunga laster på ställningarna är säkerheten a och o. Att man verkligen vet vad en ställning tål.

– Det är otroligt viktigt för oss att man kan lita på ställningarna. Vi belastar dem tungt med tegelpallar, bruk och personal. Det kan bli vikter på upp emot

ett ton på en sektion och på en hel ställning kan man komma upp i flera ton, berättar Roland Sjöberg.

– Det känns som att vi är på gränsen till vad som går att belasta i dag. Vikterna har ökat med tiden. Förut vägde en pall tegel 225 kilo. I dag väger den 300–350 kilo, eftersom vi gått från håltegel till massivt tegel.

Roland Sjöberg

ANDRÉ DE LOIÏTEU

UNIHAK OCH RISKERNA

BAKGRUND: Unihak är en kopia av Haki. Varumärket ägs av danska Materielhuset.

PROBLEM: Bland Unihaks ställningar har delar upptäckts, där godset är tunnare och glappet är större i anslutningen mellan balk och spira än vad som är tillåtet.

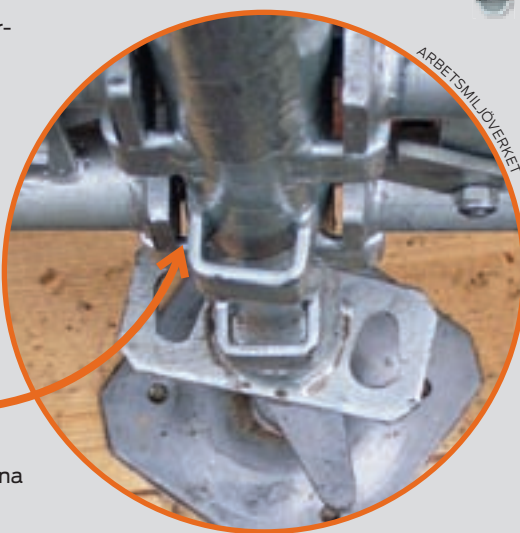
- Den tunnare godstjockleken minskar bärkraften med 13 procent. Störst effekter får detta när man bygger högt eller lastar tungt.
- Ju större glappet är desto mer böjs balken ner, vilket minskar bärkraften. Effekterna märks tydligast när man använder längre balkar från 1,5 till 3 meter. Glappet gör också stabiliteten sämre, vilket blir värre ju högre ställningen är.

KÄNNETECKEN: Gemensamt för de sämre delarna som upptäckts är bland annat att svetsarna är handgjorda och ser amatörmässiga ut. Vid handsvetsning kan risken för att delarna inte håller samma kvalitet sinsemellan öka. Vid maskintillverkning, som är det normala, kan man vara säkrare på att komponenterna blir likadana och därmed håller måttet.

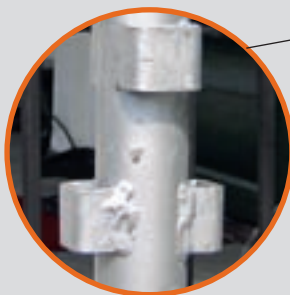
TILLVERKNING: Ställningen tillverkas enligt typkontrollintyget i Tjeckien. Uppgifter gör gällande att delar av tillverkningen sker i Kina och att delarna med bristande kvalitet kommer därifrån. I den tjeckiska tillverkningen är svetsarna maskinsvetsade.

PROBLEM I DANMARK

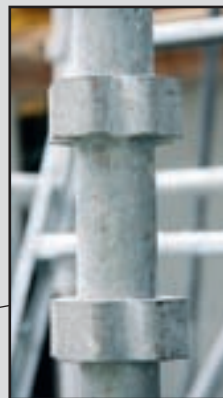
- I Danmark har man haft problem med att delar av Unihakställningar från Materielhuset gått sönder. På Själland föll en 20 kilo tung spira 15-20 meter. Därefter visade det sig att det fanns sprickor i fästpunkten på spirhornet på flera andra spiror. Det har lett till skarp kritik mot ställningen från ställningsbyggarnas danska fackklubb.

Unihakspira av underkänd modell. Svetsen ser klumpig och handgjord ut.

Maskinsvetsad spira, som den ska se ut.

VENTILATIONSMONTÖRERNA PÅ EFTERKÄLKEN I LÖNELIGAN

”Vi har släpat efter i tio år”

Ventilationsmontörerna på bygget av nya forskningslaboratorier i Solna jobbar med stenhårda krav på noggrannhet och säkerhet. Nu tycker montörerna att det är dags att deras kunnande syns i lönekuvertet. Reijo Laitinen, med lång erfarenhet i branschen, tjänar bara 126 kronor i timmen.

TEXT: KATARINA CONNHEIM FOTO: KERSTIN CARLSSON

SCIENCE PARK

Laboratorier för 700 miljoner

- Två stora forskningshus, Alfa och Beta, med laboratorier och kontor, och en huvudentré med reception och kafé. Allt ska tillhöra Karolinska institutet.
- Skanska har generalentreprenaden, TKI – Teknikinstallationer AB, står för ventilationsinstallationerna.
- Beställare är Akademiska hus.
- Kostnaden är 600–700 miljoner kronor.
- Lön för TKI:s ventilationsmontörer är 160 kronor i timmen. Inhyrd personal på Rör och tigsvets tjänar 22 000 kronor i månaden.

TJUGOSJUÅRIGE ANDREAS REIDÅS torkar svetten ur pannan, går fram till ritningen och mäter med linjalen.

– 50, hojtar han till arbetskompisen Reijo Laitinen som förborrar ett hål i en installationshylla som ska hänga i taket i ett av forskningslaboratorierna.

I rören ska luften ledas bort till avfallsådorna.

– Det är första stora bygget som jag är på. Det är kul och varierande. Man får tänka mycket själv och hitta egna lösningar, säger lärlingen Andreas medan han tar en dräco, en kapmaskin, och sågar av ett plåtrör.

Med plåtsaxen klipper han sedan bort vassa kanter. Det är viktigt att det inte blir några vassa kanter som förstör gummipackningar när man skarvar ihop plåtdelarna.

Noggrannhet har varit oerhört viktigt vid byggandet av de två stora huskropparna som ska bli forskningslaboratorier vid Karolinska institutet i Solna, den så kallade Science Park.

– Det har varit extremt måttatta ritningar bland annat för att möta flexibiliteten i lokalerna. Jag tycker att killarna har klarat det med bravur, säger Erik Dagerborn, projektledare på TKI – Teknikinstallationer AB.

Vid andra byggen är det bygg- och anläggningsarbetet som står i centrum. Här har det varit ventilatio-

nen. I fläktrummet på sjätte våningen finns hjärtat i verksamheten; jättelika silverfärgade plåtrör som för in ren luft, filtrerar bort smutsig och transporterar bort den gamla luften igen. Förutom ren luft är det viktigt att det blir rent under monteringen.

– Under montagetets gång måste kanaländarna, om de lämnas öppna, tätas med påsar, förklarar arbetsledaren Anders Aronsson.

Andra saker som har varit viktiga är säkerhet, samarbete och egenkontroll. Men det stora ansvaret gör inga avtryck i lönekuvertet.

FRAMFÖR DE SVARTA, BLÄNKANDE fasaderna blir den annars tystlåtna och lugna Reijo Laitinen upprörd när lönen kommer på tal. Gesterna med händerna blir ivrigare för att understryka orättvisan.

– Det är jättedåligt. Vi har släpat efter i tio år om man jämför med rörmokare och elektriker.

Lönesnittet (både prestation och tidlön) under 2008 för ventilationsmontörer ligger på 148 kronor i timmen, vilket är nio kronor under till exempel VVS-montörerna.

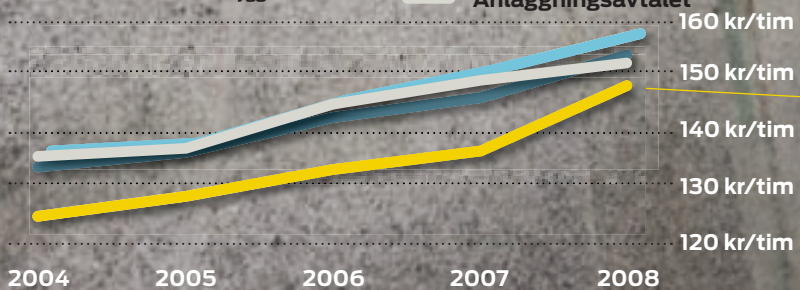
Och löneskillnaderna inom ventilationsgruppen är stora. Reijo Laitinen har en fast månadslön på 22 000 kronor i månaden, som motsvarar cirka 126 kronor i timmen. En anställd ventilationsmontör på TKI ▶

LÄGRE LÖNER

Prestations- och tidlöner
för hela riket. KÄLLA: Byggnads

- Vent-montörer
- Byggnadsavtalet
- VVS-avtalet
- Anläggningsavtalet

Ventilationsmontörerna (fr.v) Anders Aronsson, Jimmy Andersson, Reijo Laitinen och Andreas Reidås har gjort det omfattande ventilationsjobbet vid forskningslaboratorier i Solna.

148,34
kr/tim

Ventilationen har stått i centrum vid byggandet av forskningshusen vid Karolinska institutet. Arbetsledaren Anders Aronsson, med 35 års erfarenhet i yrket, har aldrig varit på ett sådant stort ventilationsbygge inom laborievärlden tidigare.

SPRETIG GRUPP

- I Byggnads finns cirka 600 ventilationsmontörer. Enligt Plåt & Vent Forum fanns det 1 512 ventilationsmontörer registrerade första kvartalet 2009. Dessa arbetar i företag som tillhör PLR (Plåtslageriernas riksförbund).
- Gruppen är dock betydligt större än så. Det finns ventilationsmontörer som är anslutna till Metall, arbetar för företag som inte är anslutna till PLR och inte är med i något fackförbund över huvud taget.

▶ tjänar 160 kronor i timmen. Bonus kan tillkomma om arbetet bli klarare tidigare än beräknat. För de fåtal som går på ackord kan lönen ligga kring 175 kronor i timmen.

– På ett sådant här jobb borde alla ligga på samma lön, säger Anders Aronsson.

Reijo har arbetat som ventilationsmontör i 22 år. Sedan två år tillbaka arbetar han på inhyrningsföretaget Rör och tigsvets. Han trivs bra med yrket. Att man vistas i olika miljöer och att det handlar mycket om problemlösning.

Men den låga lönen tynger ner arbetslusten. Lösningen, enligt Reijo, att få upp lönen skulle vara ett slags certifikat, utbildningsbevis för ventilationsmontörer.

– Då skulle man se på pappret att så här mycket kan jag. I dag kan någon som inte har någon erfarenhet ha samma lön som jag. Då blir man lite less.

UTBILDNINGSBEVIS FÖR ventilationsmontörer infördes före sommaren och vid Plåt & Vent Teknikforum i Katrineholm ges kompletterande utbildning till

lärlingar i företag. Men i dag arbetar många i branschen fortfarande utan yrkesbevis. Andelen inhyrd personal är stor, sedan många av ventilationsmontörerna blev uppsagda i början av 1990-talet.

På Science Park i Solna har det som mest arbetat 35 ventilationsmontörer, två av dem är anställda i TKI, resten är inhyrda.

Varken Andreas eller Reijo känner ens till skolan i Katrineholm eller yrkesbeviset.

Andreas lärs upp som lärling på företaget TKI och får viss utbildning av företaget, men det är företaget som avgör när han är färdigutbildad.

– Jag har fått utbildning i saxlift och säkra lyft, men skulle exempelvis vilja lära mig mer om ritningslära, säger Andreas.

Även arbetsledaren Anders Aronsson efterlyser mer utbildning i branschen.

Han tycker att det vore bra om företagen visste vad ventilationsmontörerna kan, när de hyrs in på företaget.

– Om de kunde visa upp ett certifikat, så vet man vad de går för. ●

Arbetet som ventilationsmontör kräver noggrannhet, samarbete och stresstålighet. Lärlingen Andreas Reidås (t.v) arbetar tillsammans med Reijo Laitinen som har 22 års erfarenhet i yrket.

Utbildning kan ge högre lön och status

Ventilationsmontörerna är en eftersatt grupp inom Byggnads. Många av ventilationsmontörerna är inhyrda och saknar yrkesbevis.

Pär Lindelöf, ombudsman på Byggettan, tror på utbildning, aktivt fackligt arbete och dialog med de stora ventilationsföretagen för att få upp lön och status i yrket.

Under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet blev många av ventilationsmontörerna uppsagda. Det öppnade för en marknad med stor andel inhyrd personal, oftast utbildade. Uppsägningarna slog undan möjligheterna till fackligt arbete på arbetsplatserna.

När sedan Bleck & Plåt, där ventilationsmontörerna redan var en eftersatt grupp,

gick upp i Byggnads år 2000 har problemen fortsatt.

– Man kan jämföra ventilationsbranschen med rivningsbranschen, där man klarar sig med låga kunskaper och inte några yrkesbevis. Tyvärr har vi inte från fackligt håll haft tid att lägga tillräckligt med resurser på ventilationsmontörerna, säger Pär Lindelöf, ombudsman på Byggettan.

YRKESBEVIS FÖR byggnadsplåtslagare och ventilationsplåtslagare har funnits sedan 2000. Men ett yrkesbevis för ventilationsmontörer är nytt i branschen och infördes före sommaren. Men än så länge har det inte fått någon genomslagskraft inom branschen.

– Det är vanligt att lärlingar lärs upp på företaget och att det inte är någon koll på utbildningen. Oftast ger företagen lägre lön

under utbildningen, men lärlingen får inte något yrkesbevis sedan.

Ventilationsbranschen är också delad i två läger; arbetsgivarförbundet PLR (Plåtslageriernas riksförbund) och intresseorganisationen Svensk Ventilation. Organisationerna har olika intressen, vilket gör att det är svårt att göra gemensam aktion för branschen.

Pär Lindelöf anser att utbildning och yrkesbevis kan höja statusen och därmed lönen i yrket. Han tror också på att föra dialog med de stora företagen i ventilationsbranschen.

– Då kan vi jobba mot samma intressen och höja statusen i yrket. Vi måste jobba aktivt från fackligt håll med detta. Det finns mycket osund konkurrens i branschen, säger han.

KATARINA CONNHEIM

Allt för ditt bygge.

Vi vet hur din byggvardag kan se ut. Flera av oss på Beijer har ett förflutet inom byggbranschen och vet hur viktigt det är med en pålitlig leverantör och partner. För dig som bygger professionellt har vi därför utökat vårt erbjudande rätt radikalt. Bland annat med ett sortiment på mer än 500.000 artiklar och ett antal tjänster som gör arbetslivet lättare för dig. Välkommen in på www.beijerproffs.se eller ring 075 241 1000.

ANKLAGAD OC

ch UPPSAGD

EN BERÄTTELSE OM HUR LÄTT DET ÄR ATT FÅ SPARKEN I SVERIGE

BYGGNADS
arbetare
GRANSKAR

Ena dagen fastanställd. Andra dagen uppsagd på grund av ett påstått brott. Så fort kan det gå att förlora jobbet för den som hamnar i onåd hos chefen. I Västsverige är en VVS-montör uppsagd efter anklagelse om stöld. Konkreta bevis saknas.

TEXT: PETER LEANDER FOTO: FOTOLIA

”Men märkligt nog kommer den påstådda filmen aldrig att användas som bevismaterial i rättegången. Några dagar efter telefonsamtalet är filmen raderad.”

TELEFONSAMTALET

Den 12 juni 2008 ringer telefonen hos ett VVS-företag i västra Sverige. En av företagets två delägare lyfter luren. I andra änden berättar butikschefen på det byggvaruhus där företaget brukar köpa sitt material att en övervakningskamera har filmat hur en anställd på VVS-företaget stoppat en penntermometer i fickan, och därefter lämnat butiken utan att betala.

Telefonsamtalet kommer att resultera i att den anställde förlorar jobbet, ett solklart fall för uppsägning kan tyckas. Men i takt med att de logiska luckorna i chefernas anklagelser mot mannen växer, ska uppsägningen med tiden te sig allt annat än självklar.

Direkt efter telefonsamtalet kallar delägaren och företagets vd in den misstänkte VVS-montören för ett samtal. Cheferna berättar för den anställde vad de fått höra. Den anklagade mannen nekar till brottet. Hans chefer säger då att stölden har filmats av en övervakningskamera. Mannen kräver att få se filmen. Det får han inte. Han är inte längre välkommen till byggvaruhuset, efter vad han gjort, påstår hans chefer.

Dagen efter åker VVS-företagets vd för att själv se filmen. I olika sammanhang påstår vd:n sedan att han på videon ser hur den anställde VVS-montören tar en penntermometer och stoppar den i fickan.

Men märkligt nog kommer filmen aldrig att användas som bevismaterial i rättegången. Några dagar efter telefonsamtalet är filmen raderad. Vi återkommer till filmens försvinnande senare.

UPPSÄGNINGSMÖTET

Den 16 juni kallas VVS-montören till ett nytt möte på företaget. I rummet sitter vd:n och företagets andra delägare. Även företagsläkaren har kallats in. Den anställde mannen har tagit med sig sin son, som också arbetar på företaget. Enligt sonen vill cheferna att hans far ska skriva på en uppsägningsansökan.

– Han fick det förtryckta uppsägningspappret mer eller mindre stucket under näsan, berättar sonen för Byggnadsarbetaren.

Företagsläkaren säger sig kunna sjukskriva mannen upp till 14 dagar. Det är oklart varför läkaren vill göra det. Den anklagade hävdar åter att han inte har stulit någon penntermometer. Mötet slutar med att han skickas hem. Med sig har han två osignerade blanketter: ”Underrättelse om avsked” och ”Varsel om uppsägning”. Någon film har han inte fått se, och heller

inga andra konkreta bevis. Mannen beslutar sig för att kontakta sin lokala Byggnadsavdelning.

BESÖKET PÅ VARUHUSET

Den 26 juni är det överläggning mellan Byggnads och företaget, som nu representeras av ett ombud från arbetsgivarorganisationen VVS Företagen. Peter Hellberg, från Byggnads, berättar hur arbetsgivarparten under mötet hela tiden hänvisade till övervakningsfilmen.

– Till slut frågade jag dem, en efter en, om de själva verkligen sett filmen. Det var bara företagets vd som sa att han hade gjort det. Men ändå pratade de andra i rummet, även deras ombud, som att de sett den med egna ögon.

Peter Hellberg kräver att få se övervakningsfilmen. Arbetsgivarerna och ombudet går med på att åka till byggvaruhuset för att visa filmen. Mannen som anklagats för stölden är inte med på överläggningen, men finns i ett rum intill. När Peter Hellberg går in till honom och berättar att de ska åka till byggvaruhuset och se filmen tycker han att det är en bra idé.

Efter en bilresa på ett par mil stiger gruppen in i affären. Där blir de mötta av en butiksanställd som berättar för Peter Hellberg vad filmen visar.

– När han hade pratat klart sa jag till honom att jag själv ville se filmen, säger Peter Hellberg.

Men då visar det sig att filmen, det enda bevismaterial som kan styrka den påstådda stölden, har raderats. Anklagelserna mot mannen saknar alltså bevis. Tre personer ska ha sett filmen: VVS-företagets vd, butikschefen och en i personalen på byggvaruhuset. Den anklagade mannen har nekats att se filmen av byggvaruhuset, hävdar VVS-företaget vid förhandlingar med Byggnads.

Trots att det påstådda bevismaterialet har förstörts blir den anklagade mannen, 14 dagar senare, uppsagd från sin tjänst som VVS-montör på företaget. Eftersom det finns tre vittnen som sett den påstådda filmen, menar företaget att det räcker för att säga upp mannen. Byggföretagets förtroende för mannen är förbrukat, och det trots att affären både raderat och vägrat visa den påstådda filmen för mannen.

Däremot har byggvaruhuset inte polisanmält händelsen. Något som strider mot rutinerna i den kedja där butiken ingår. Kedjan har som rutin att alltid polisanmäla alla stöder oavsett värde. När Byggnadsarbetaren ringer upp butikschefen svarar han att han

Chefen: ”Det finns vittnen”

Den uppsagde mannens arbetsgivare vill inte kommentera varför den anställde sas upp trots att bevis saknas. Han anser att det finns vittnen till händelsen, och att det räcker.

Ni sa upp honom utan att det fanns bevis. Varför?

– Jag vill inte kommentera det innan det tagits beslut i Arbetsdomstolen.

Varför sa ni upp honom trots att det saknas bevis?

– Det finns tre vittnen som sett en film. Mer vill jag inte kommentera.

Hur ser du på att han själv aldrig fått se filmen?

– Vi har inte hindrat honom.

Vad anser du om att det inte finns bevis på att han har stulit?

– Vi anser att det finns bevis. Vi har vittnen. Kommer du att skriva det jag säger här?

Ja.

– Då väljer jag att avstå från att kommentera. Det här som vi pratar om nu vill jag inte att det ska stå något om. Jag avstår från alla kommentarer.

Varför vill du inte svara på frågorna?

– Jag tycker att det är tillräckligt infekterat. Jag vill att Arbetsdomstolen ska reda ut frågan. Vi gör allt vi kan för att det inte ska blåsas upp mer. Det är dålig reklam för oss att vi har anställt folk som stjal. ●

██████████ får ett telefonsamtal från ██████████ som är butiksansvarig för grossisten ██████████. Han berättar att det finns en film från en av deras videokameror som visar att ██████████ har slitit ner ett kylverktyg och stoppat ner det i fickan i byxbenet. ██████████, som flest inte tror på det, säger eftersom något liknande aldrig har hänt när han varit delägare i ██████████ vill se filmen själv med egna ögon innan han kontaktar ██████████ och åker genast till ██████████ och tittar på filmen. Där ser han att ██████████ sliter ner ett kylverktyg och stoppar det i byxbenet. ██████████ ha filmen men ██████████ vill behålla filmen i fall det är aktuellt med en polisanmälan.

◀ Utdrag ur det lokala förhandlingsprotokollet. Vd:n berättar att han blev förfärad över anklagelsen och att han själv ville se bandet innan han kallade in den anställde för en konfrontation. Denna berättelse skiljer sig avsevärt ...

... från det svaromål som företaget ▶ skickar in till Arbetsdomstolen. Där hävdar företaget plötsligt motsatsen, att man efter samtalet från byggvaruhuset, kallade in den anställde och att vd:n inte förrän dagen därpå åkte för att titta på bandet.

I inledning av uppgifterna från ██████████, nodan kallad grossisten, kallade ██████████ och ██████████, båda delägare vid företaget, ██████████ till ett möte samma dag. Inledningsvis nekade ██████████ till att ha stulit något hos grossisten. Efter att ha fått reda på att stölden fanns dokumenterad på film förklarade ██████████ att han ville att de tillsammans skulle åka till grossisten för att prata med ██████████. Detta var dock inte möjligt eftersom ██████████ förklarar för företaget att ██████████ inte längre var välkommen dit. ██████████ uppmanades att stanna hemma ett par dagar.

Händelseförloppet därefter

██████████ åkte dagen därpå till grossisten för att titta på filmen. På filmen såg han tydligt ██████████ slita ner en penntermometer med båda händerna för att sedan stoppa den i fickan på byxbenet. ██████████ bad att få filmen, men ██████████ förklarade att de ville behålla denna.

”Den 7 april 2009 har Byggnads tröttnat och stämmer VVS-företaget i Arbetsdomstolen för uppsägning utan saklig grund.”

▶ inte vill ge några kommentarer kring varför företaget inte har gjort någon polisanmälan.
– Inte en kommentar. Det där har gått vidare, är det enda butikschefen säger. Därefter lägger han på luren.

STÄMMINGEN

Efter besöket på byggvaruhuset fortsätter tvisten mellan VVS-företaget och Byggnads att rulla. Det blir en lokal förhandling mellan parterna, därefter en central förhandling. VVS-företaget vägrar ge med sig. Den misstänkte mannen ska bort.

Den 7 april 2009 har Byggnads tröttnat och stämmer VVS-företaget i Arbetsdomstolen för uppsägning utan saklig grund. Byggnads kräver att företaget ska betala ett skadestånd på 60 000 kronor till mannen.

Det finns flera anledningar att granska uppsägningen med ett kritiskt öga.

För det första har den uppsagda VVS-montören nekats att se den påstådda filmen. För det andra har byggvaruhuset inte gjort någon polisanmälan. För det tredje går VVS-företagets version om händelseförloppet isär när man läser protokollet från den lokala förhandlingen med Byggnads och det svaromål som företaget ett år senare skickar in till Arbetsdomstolen.

I protokollet från den lokala förhandlingen hävdar en av cheferna att han, efter att ha talat med butikschefen, först krävt att se filmen innan han konfronterar den anställde. Efter att ha besökt byggvaruhuset och tittat på filmen ska han ha kallat in den misstänkte montören till ett möte. I förhandlingsprotokollet återberättas händelsen med inlevelse:

”Företagets vd, som först inte tror på det butikschefen säger eftersom något liknande aldrig har hänt när

han varit delägare i företaget, vill se filmen med egna ögon innan han kontaktar montören och åker genast till byggvaruhuset och tittar på filmen.”

Ungefär ett år senare i VVS-företagets svaromål beskrivs händelsen tvärt om. I svaromålet hävdar företaget att man direkt efter samtalet från byggvaruhuset ska ha kallat in den misstänkte montören. Inte förrän dagen därpå åker vd:n till affären för att titta på filmen.

Varför går historierna så kraftigt isär? Varför kämpar inte cheferna för att den anställde montören själv ska få se filmen? Hade han fått se filmen, och om den visat vad delägarna i VVS-företaget påstår, hade de haft svart på vitt och sluppit bli stämnda av Byggnads i Arbetsdomstolen. I stället motarbetas den anställde att själv få se filmen.

Enligt montörens son, som var med på ett av möttena, ber företagets delägare den misstänkte mannen att säga upp sig själv, direkt vid konfrontationen. Frågan är varför? Om det faktiskt funnits bevis för att mannen stulit penntermometern skulle det troligen ha räckt för att på laglig väg avskeda montören. Det säger bland annat Dan Holke, chefsjurist på LO-TCO Rättsskydd, i artikeln som du kan läsa här intill.

Byggnads tycker att arbetsgivarens agerande är helt fel. Peter Hellberg:

– För oss är det enkelt. Antingen kommer de med bevis där de kan visa på att mannen stulit termometern eller så tar de tillbaka uppsägningen. ●

FOTNOT: Redaktionen har tagit bort de inblandades namn i utdraget från förhandlingsprotokollet och ersatt dem med deras titlar kursiverade.

”Det är upp till domstolen att bedöma bevisen. I det här fallet är det arbetsgivarens bekymmer att filmen är borta.”

DAN HOLKE, CHEFSJURIST PÅ LO-TCO RÄTTSSKYDD

”Stölden måste kunna bevisas”

Dan Holke, chefsjurist på LO-TCO Rättskydd, förklarar vad som gäller om du blir uppsagd på grund av stöld.

Vad ska man göra om man blir anklagad för stöld av sin arbetsgivare, och anser sig vara oskyldig?

– Är man medlem i facket ska man direkt ta kontakt med sitt förbund och be dem att ogiltigförklara uppsägningen. Man måste ogiltigförklara en felaktig uppsägning inom två veckor. Annars kan man inte få tillbaka jobbet. Finns det bevis som styrker ens sak ska man spara allt sånt. Det är sedan upp till arbetsgivaren att bevisa att man har stulit.

Är det något man ska tänka på vid själva uppsägningstillfället?

– Man ska inte säga upp sig själv. Det är ganska vanligt att arbetsgivaren påstår sig vilja vara snäll och erbjuda en att säga upp sig själv. Har man sagt upp sig är det väldigt svårt att bevisa att det var arbetsgivaren som tvingade en.

Vilka bevis måste arbetsgivaren ha för att kunna säga upp en anställd för stöld?

– Han måste kunna bevisa att den anställda har stulit. Det är upp till domstolen att bedöma bevisen. I det här fallet är det arbetsgivarens bekymmer att filmen är borta.

I detta fall finns det tre personer som säger sig ha sett filmen, men filmen är raderad. Är vittnesuppgifter tillräckliga för en uppsägning?

– Det kan man inte säga. Det är upp till domstolen att bedöma deras trovärdighet. Kan de ha misstagit sig? Har de tydligt sett det som inträffat? Det blir en bedömningsfråga.

Kan det påverka Arbetsdomstolens beslut att

händelsen inte är polisanmäld?

– Ja, det kan påverka hur man bedömer bevisningen. Varför har man inte gjort det? Det verkar ju konstigt. Men det krävs heller inte att man gör en polisanmälan. Om brottet ändå går att bevisa påverkar det inte.

Företaget säger att de förlorat allt förtroende för mannen, räcker det för uppsägning?

– Nej, det säger arbetsgivaren alltid. Det i sig räcker inte, utan det är själva gärningen som sådan. Förtroende kan ha betydelse om det gäller en chef i hög ställning. Det räcker inte att arbetsgivaren bara säger att nu har jag inget förtroende för dig. Då skulle det inte finnas något anställningsskydd alls.

Byggnads hävdar att den misstänkte måste dömas i domstol för att uppsägningen ska ses som rimlig, stämmer det?

– Nej, man kan argumentera att det ska vara så, men det finns inget absolut krav på det.

När får man säga upp någon för stöld?

– Stjäl man direkt från sin arbetsgivare ligger man dåligt till. Om man stjäl i största allmänhet utan att det har något samband med jobbet har det ingen betydelse alls. Men stjäl man på arbetstid och om man dessutom har stulit från ett företag som arbetsgivaren har en affärsrelation med, ser Arbetsdomstolen allvarligt på det. Men stölden måste ändå kunna bevisas. ♦

Dan Holke

JONAS WALL

OLIKA TERMER

Uppsägning och avsked

UPPSÄGNING: Det finns två typer av uppsägningar – arbetsbrist och personliga skäl. Arbetsbrist är enbart ett resultat av företagets dåliga ekonomi. Personliga skäl innebär att man till exempel presterat väldigt dåligt eller har samarbetssvårigheter. En person som blir uppsagd ska bli erbjuden omplacering. Går inte det har den uppsagde en uppsägningstid som baseras på anställningstiden.

AVSKED: En arbetstagarer kan bli avskedad om han eller hon begår en gärning som klassas som grov, till exempel stjäla på jobbet, misshandlar en kollega eller på något annat sett uppenbart förbrukar sin arbetsgivares förtroende. Den som blir avskedad går på dagen och får inte någon uppsägningstid.

Löneförhandlingar för tiotusentals byggnadsarbetare inleds i höst. Och relationerna med arbetsgivarna är rena fimbulvintern.

Men kanske kan en 46-årig fembarnspappa föra in lite vårgrönka i det bistra klimatet. **TEXT:** JOHAN SJÖHOLM **FOTO:** KERSTIN CARLSSON

Iskallt uppdrag

UNDER HÖSTEN OCH NÄSTA vår går Byggnads en ny tuff match mot arbetsgivarna. Lönerna ska förnyas, och helst höjas, för samtliga yrkesverksamma medlemmar. Och det är den här mannen, en 46-årig fembarnspappa och före detta hårdrocksgitarrist från Skara, som tillsammans med ordförande Hans Tilly ska leda trupperna. I juni valdes Torbjörn Johansson till ny avtalssekreterare för Byggnads. Det innebär att han är högst ansvarig för att se till att din lön och dina arbetsvillkor blir så bra som möjligt i förhandlingarna med arbetsgivarna. Hans utgångsläge är inte det bästa.

De senaste årens tvister kring kollektivavtalen i domstolar och skiljenämnder har kört förtroendet mellan Byggnads och arbetsgivarna i botten. Båda sidor talar i dag om "bottenfrysta relationer".

Torbjörn Johansson kallar situationen "helt klart intressant". I en relation som kärvar finns det alltid möjligheter.

– Det hade nästan varit värre att ärva ett perfekt läge. Tänk dig att ta över en riktigt välskött villaträdgård och två år senare har du bara ogräs överallt.

Byggnads kan vinna på att smälta isen gentemot arbetsgivarna. Man är en förhandlingsorganisation, som är bäst på att avgöra tvister i just förhandlingar. De största målen i domstol, granskningsmålet och Vaxholmsmålet, vanns av arbetsgivarna.

Samtidigt framhåller Torbjörn Johansson envishet

som sin främsta förhandlingsegenskap. Flera gånger upprepar han:

– Vi förhandlar inte till vilket pris som helst.

DEM ÄR DEN MANNEN SOM Byggnads valt att skicka till avtalsstridernas front?

En snäll beskrivning är att Torbjörn Johansson i grunden är rätt lik Byggnads genomsnittlige medlem. Han gillar fiske, hårdrock och att snickra på huset. Och i takt med att familjen vuxit till fem barn, har han givit upp de flesta intressena. Som det brukar bli.

Den skrattande avtalssekreteraren. Torbjörn Johansson vill helst uppfattas som en "glad skit". Kanske en tillgång i byggbranschens bistra förhandlingsklimat.

En elakare beskrivning är att han tjänar 20 000 mer än byggnadsarbetarna i genomsnitt, han har sålt villan och bor nu som så många andra fackhöjdare i hyresrätt i centrala Stockholm. Han tänker lite för mycket på jobbet även när han är ledig, vilket gör att han inte alltid lyssnar när hans fru talar.

TORBJÖRN JOHANSSON BROTTAS ofta med de här två sidorna av sig själv. Han känner sig fortfarande som, och vill vara, en av gubbarna runt fikabordet i byggboden. Men han är plågsamt medveten om att ▶

"Det hade nästan varit värre att ärva ett perfekt läge. Tänk dig att ta över en riktigt välskött villaträdgård och två år senare har du bara ogräs överallt."

SÅ SER EN VANLIG DAG UT:

06.45 Kliver upp om inte något särskilt är planerat. "Man har ju sovrmorgon nu när man är ombudsman."

07:55 Kommer in på Byggnads förbunds kontor i Stockholm. Kollar mejl.

09:00 Dagens första möte. "Det kan vara vad som helst. Förbundsledningsmöte, arbetsutskott."

11:00–17:00 Ytterligare möten. "Jag brukar skippa lunchen. Den tiden är bra för att ta sig mellan mötena. Dessutom vill jag äta med familjen på kvällen."

18:00 Kommer hem. "Då har familjen ändå oftast hunnit äta. När jag har ätit är det dags att få ungarna i säng."

20:00 Kollar på tv, läser.

22:00 Läggdags.

TRE RÖSTER OM TORBJÖRN JOHANSSON:

RONNY WENNGREN,
förhandlingschef, Elektrikerförbundet:

” Vi har väldigt nära och bra kontakt eftersom vi är i samma bransch. Jag tycker att Torbjörn är duktig, engagerad och kompetent. Jag tror att Byggnads gjort en vinst i att välja honom som avtalssekreterare. Vi har samma inställning till prestationslöner, att vi ska ha ut den del av produktionsresultatet som vi har rätt till.”

ELEKTRIKERFÖRBUNDET

MATS ÅKERLIND,
förhandlingschef, Sveriges Byggindustrier:

” Jag tycker bra om Torbjörn Johansson som person. Definitivt. Han är glad och trevlig och håller en bra samtalston. Sen har vi naturligtvis olika åsikter och vi har ofta haft svårt att nå fram till varandra. Om jag uttrycker mig diplomatiskt kanske vi ibland väljer att inte lyssna. Men jag tycker mig märka ett delvis annorlunda förhållningssätt nu än tidigare.”

ROSIE ALM

DAN FRANSSON,
tidigare arbetskamrat på Byggnads i Skara:

” Som lagbas på Skanska var Torbjörn väldigt bra på att hålla ihop laget. Inte minst genom att själv vara en duktig yrkesman. Han var också väldigt öppen för ny teknik och för hur man kunde använda tekniken för att tjäna bra pengar utan att behöva slita ihjäl sig.”

ROLF ADLERREULTZ

”Jag har jävligt svårt att inse att jag är fackpamp. Men det är väl det jag är. Det är trist. Jag vill hellre vara en rebell högst upp på krönet.”

► han glider allt längre bort från den verkligheten.

– Jag har jävligt svårt att inse att jag är fackpamp. Men det är väl det jag är. Det är trist. Jag vill hellre vara en rebell högst upp på krönet. Om någon sagt att jag skulle bli Byggnads avtalssekreterare på den tiden jag gick med långt, permanentat hår och nitbälte till jobbet skulle jag bara skrattat.

KANSKE BEROR DEN INRE tvekampen på att det inte alls var självklart att Torbjörn Johansson skulle byta blåstället mot kavajen. Slump och ekonomi spelade lika stor roll som ideologisk övertygelse när han på 90-talet värvades till lokalavdelningen i hemstaden Skara.

Lågkonjunkturen hade slagit hårt mot Västergötland och Torbjörns jobb som snickare och lagbas på Skanska tröt. I samma veva blev han pappa för tredje gången. Han hade kommit långt i planerna på att dra till Norge för att klara ekonomin, när ett erbjudande om att bli ombudsman plötsligt dök upp.

Framtiden är röd. I alla fall om Byggnads nya avtalssekreterare Torbjörn Johansson får bestämma. "Det handlar om att organisera sig och förändra", säger han.

Två ombudsmän på dåvarande Skaraavdelningen hade imponerats av den unge lagbasens orädda sätt att stå upp för lagets rättigheter gentemot byggjätten Skanska. De såg det som slöseri att han försvann till Norge.

– Jag skulle få högre lön och slapp åka i väg nu när jag precis blivit pappa. Då kunde jag ju inte säga nej.

Den här bakgrunden betyder inte att Torbjörn Johansson gör sitt jobb bara för pengarna. Han är väldigt tydlig när han beskriver sin syn på relationen mellan arbetare och arbetsgivare:

– När man är 20 år och blir blåst på pengar är den första reaktionen att slå in skallen på arbetsgivaren med ett baseballträ. Det kan du inte göra för då åker du in. Det handlar om att organisera sig och förändra.

Återstår att se hur organiserade Byggnads är när de snart sätter sig vid förhandlingsbordet igen.

Och om Torbjörn Johansson kan få det bottenfrysta klimatet att grönska en smula. ♦

TORBJÖRN JOHANSSON

ÅLDER: 46 år.

FAMILJ: Fru, fem barn mellan 1 och 25.

BOR: I lägenhet i Stockholm.

LÖN: 46 000 i månaden.

YRKE: Byggnads avtalssekreterare.

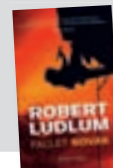
BAKGRUND: Uppvuxen i Skara. Arbetade som snickare till 1996. Därefter ombudsman på Byggnads i Skara och Bygg 6:an Väst. Började jobba på förbundskontoret i Stockholm 1999.

ÖVRIGA UPPDRAG: Nej.

INTRESSEN: Läsning och musik.

LYSSNAR PÅ: Mycket 80-tals-metal. White-snake, Def Leopard, AC/DC.

LÄSER: Thrillers av Robert Ludlum.

Enkelt

Ditt sparande placeras
i en generationsfond.

Väljer du oss för din avtalspension
så placeras ditt sparande i en
generationsfond. Du behöver
alltså inte själv vara aktiv och
sköta placeringarna.

I år är det obligatoriskt omval
för alla privatanställda arbetare.

Välj Folksam-LO Pension och
ett kryss räcker.

www.folo.nu | 020-414 414

Städa upp i PENSIONSRÖRAN

Nu är det dags för ännu ett val som påverkar plånbokens tjocklek. Den här gången handlar det om pensionen du får genom din anställning. Vi reder ut alla snårigheter.

TEXT: CENNETH NIKLASSON ILLUSTRATION: MARIE KASSMAN

”Premien från avtalspensionen har inget att göra med pensionspengarna via PPM – ni vet det stora orangea kuvertet.”

UNDER HÖSTEN SKA 1,3 miljoner privatanställda arbetare, däribland tiotusentals byggnadsarbetare, välja vilken pensionsförvaltare som ska förvalta deras tjänstepension, Avtalspension SAF-LO. Den har omförhandlats, vilket innebär att samtliga berörda – arbetare över 25 år som jobbar på privata företag där det finns kollektivavtal eller på företag som anslutit sig frivilligt – måste göra ett omval.

I mitten av september börjar Fora, det bolag som administrerar tjänstepensionen, att skicka ut information till alla som berörs. Redan i dag finns kapital, som tidigare tjänats in, placerade hos olika pensionsförvaltare. Men då flera fondförvaltare försvunnit och en del nyheter tillkommit måste alla välja om på nytt.

Men först några klargöranden: Premien från avtalspensionen har inget att göra med pensionspengarna via PPM – ni vet det stora orangea kuvertet – som är en del av det allmänna pensionssystemet. Valet som ska göras nu handlar alltså om tjänstepensionen. Det vill säga det du tjänar in via ditt arbete, en uppskjuten lön om man så vill.

DET ÄR TRE VAL SOM kan göras. Det handlar om vilken sparform och pensionsförvaltare du vill använda, om du vill ha återbetalningsskydd och hur familjeskyddet ska se ut.

Du kan välja en traditionell och tryggare försäkring där pengarna sparas i en blandning av aktier, räntebärande värdepapper och fastigheter. Här bestämmer pensionsförvaltaren hur dina premier placeras. Du får en garanterad ränta på pensionspengarna, vilket innebär att du aldrig kan få ut mindre i pension än vad som betalas in.

Den andra sparformen är en så kallad fondförsäkring där du själv har makten över hur pengarna ska placeras, genom att du väljer en eller flera

fonder. Risken är i detta fall större då fonder både kan öka och minska i värde. Har du otur kan du få ut mindre i pension än det belopp som faktiskt betalats in. Men det ger även möjlighet till högre vinst och därmed en fetare plånbok som pensionär.

I och med omförhandlingen av tjänstepensionen så har antalet förvaltare minskat. I faktarutan intill kan du se vad det går att välja mellan. För att få mer information om respektive försäkring eller fond så är det bäst att kontakta berört förvaltningsbolag.

NÄR MAN VALT SPARFORM och förvaltare är det dags att ta ställning till om man vill ha återbetalningsskydd. Om man väljer återbetalningsskydd kan till exempel dina barn få värdet av det sparade kapitalet när du dör. Men återbetalningsskyddet är inte gratis. Det kostar genom att pensionen blir lägre. Hur mycket kan den pensionsförvaltare du valt svara på.

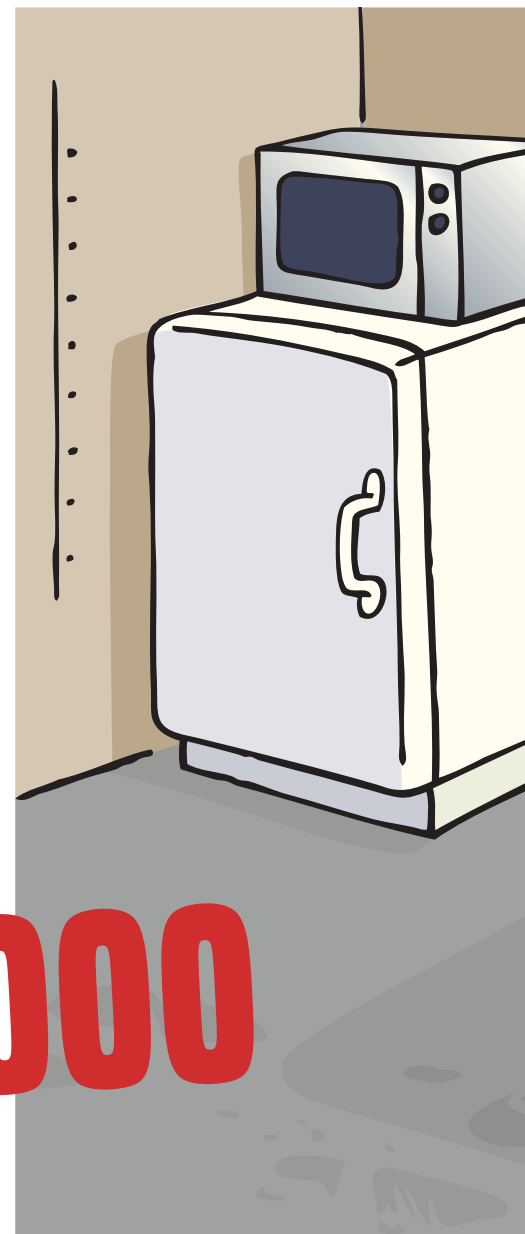
Det tredje och sista valet gäller eventuellt familjeskydd. Familjeskyddet ger en möjlighet att ge den egna familjen en extra pension om du dör före 65 års ålder.

Det finns flera olika nivåer att välja på då det gäller storleken på familjeskyddet. Ju starkare familjeskydd i kronor räknat, desto högre blir kostnaden. Pengarna tas från din framtida pension, som alltså blir lägre. Mer information om hur mycket det kostar finns på Foras webbplats.

DEN SOM AVSTÅR FRÅN att göra ett omval placeras i en traditionell försäkring hos AMF. Har man efterlevandeskydd i den gamla försäkringen följer dessa med. ♦

1 300 000

Så många privatanställda arbetare ska välja vilken pensionsförvaltare som ska ta hand om deras tjänstepension i höst.

TJÄNSTEPENSIONEN – S

SÅ MYCKET HANDLAR DET OM

■ Tjänstepension är pengar som varje år betalas in av arbetsgivaren. I princip handlar det om att arbetarna avstått från löneökningar till förmån för tjänstepensionen. För en person som tjänar 22 000 kronor per månad är avsättningen 10 500 kronor per år. Uppgörelsen kallas Avtalspension SAF-LO.

DESSA PERSONER BERÖRS

■ De som omfattas av tjänstepensionen är anställda över 25 år som arbetar i privata bolag där det finns kollektivavtal eller om företaget är frivilliganslutet och där man som an-

– SÅ HÄR MYCKET HANDLAR DET OM

ställd klassificeras som arbetare. För att vara garanterad tjänstepension är det alltså viktigt att ha kollektivavtal på sin arbetsplats.

DE TRE VALEN

- 1 Sparform och Pensionsförvaltare
  - 2 Återbetalningsskydd
  - 3 Familjeskydd
- Om du inte väljer hamnar du hos AMF Framtid och en traditionell försäkring.

HÄR KAN DU PLACERA

Traditionell försäkring:
Är tryggare och ger som minst en

viss ränta. Det insatta kapitalet kan inte minska. Fondbolaget sköter placeringen. Traditionella försäkringar kan du välja hos:

- Alecta Optimal Pension
- AMF Framtid
- Folksam Liv
- Länsförsäkringar Liv
- Nordea Liv & Pension Premiengaranti
- Swedbank Försäkring

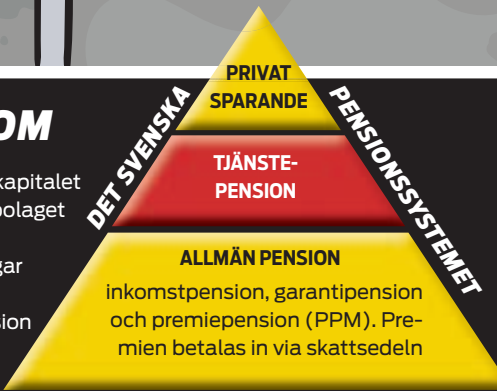
Fondförsäkring:

Innebär större risk men också större chanser till att kapitalet växer. Tänk på att det insatta

kapitalet kan minska i värde. Du själv väljer i vilka fonder kapitalet ska placeras.

Fondförsäkringar kan du välja hos:

- AMF
- Avanza Pension
- Danica Pension

- Folksam-LO Fondförsäkring
- SPP Liv Fondförsäkring

SÅ KAN DU GÖRA DITT VAL

I det informationspaket som kommer från Fora finns det valblankett och lösenord. Den som vill kan alltså gå in på Foras webbplats och göra sina val.

LÄS MER HÄR

Fora hanterar flera olika kollektivavtalade försäkringar och då bland annat tjänstepensionen - Avtalspension SAF-LO. På deras webbplats finns mer information om omvalet: www.fora.se

Borsten som rengör snällt

Här är borsten som rengör mjukt trä utan att skada. Den slipar i träets fiberriktning utan att det blir sliprosor.

De roterande borsten är mjuka och klädda med slipkorn. Borsten formar sig efter ojämnheter i golvet och kommer också åt i springor.

– Men golvet måste vara blött, annars fungerar det inte, betonar uppfinnaren Bengt Liljedahl, taxiförare i Stockholm.

Utrustningen kopplas till en bormaskin via ett förlängningsrör så att det går att arbeta stående. Rullen sitter i en gaffel som påminner om en gräsklippare. I den finns en snäckväxel. Drivkraften förs vidare till rullen via en tunn rem som löper via stödtrissor inne i gaffeln.

Borstarna fästs vid rullen med kardborreband. De kan bytas ut mot slipduk – då fungerar maskinen som en traditionell slipmaskin.

BENGT LILJEDAHL FICK idén för över tio år sedan när han satt på en regnvåt veranda vid sitt sommarhus på Värmdö utanför Stockholm.

När han satte klacken mot golvet lossnade den grågröna beläggningen på altangolvet och det rena golvvirket trädde fram. Han försökte rengöra golvet med en rotborste som han klippte av stråna på.

Den första motordrivna borsten gjorde han av en bit trä. Han rev loss borsten och satte fast dem med märlor, så att borsten såg ut som en målarrulle. Han satte sedan en axel i rullen så att den passade i chucken på en bormaskin. Han kompletterade med ett stativ från en handdriven gräsklippare och satte en skyddskåpa över rullen. Nu hade han en roterande rotborste med vilken han lätt kunde rengöra

KENNETH PETTERSON

Bengt Liljedahls roterande rotborste påminner om en gammaldags handdriven mattdammsugare och är skonsam mot mjukt trävirke.

hela verandan. Och till skillnad från en högtryckstvätt är den skonsammare mot trävirket.

VID SIDAN AV JOBBET som taxiförare blev Bengt Liljedahl nu också uppfinnare. Han kontaktade Almi Företagspartner och fick vägledning om hur man som uppfinnare går vidare från idé till kommersiell produkt. Det blev

Den roterande rotborsten finns nu på marknaden.

en lång resa. Till slut fick han kontakt med ett företag, Powerbrush, som tillverkar och marknadsför hans roterande borste.

Han har även låtit patentskydda sin borste, och ytterligare två uppfinningar. En av dem, en plattform för vanliga stegar, finns sedan en tid ute på marknaden.

KENNETH PETTERSON

PETTERSONS PRYLAR

Tipsa mig!

08-728 49 70

k.p@byggnadsarbetaren.se

Grejer&grepp på nätet:

www.byggnadsarbetaren.se

HJÄLMEN SOM LYSER SÄKERT I MÖRKRET

■ Johann Walnöffer, bankanställd i Stockholm, har utvecklat en hjälm med ljusslinga som gör den lättare att upptäcka i mörker. Efter en cykelolycka för tre och ett halvt år sedan, då han blev påkörd av en bilist, började han att experimentera med belysning i hjälmen. Nu finns den som cykelhjälm och snart också som bygghjälm.

Ljusslingan utgörs av modern teknik; två

lysdioder i kombination med fiberoptik. Strömkällan utgörs av ett uppladdningsbart batteri.

Hjälpen att utveckla sin idé har han fått av Almis uppfinnarrådgivare Roland Andersson i Stockholm.

CITROËN BERLINGO BONUS fr 129.900:- FÄRDIGPACKAD OCH KLAR!

Nu kommer Berlingo Bonus, färdigpackad och klar med allt du behöver redan vid leveransen! På våra större transportbilar har vi ett sommarerbjudande: 10.000:- på Jumpy och 15.000:- på Jumper. Välkommen in på en provtur!

AC
MELLAN-
VAGG
HDI 92 hk
FÄLLBAR SOFFA
ELSPEGLAR
ELFÖNSTER
HISSAR
CENTRALLÅS
3 SITTPLATSER FRAM
PARTIKELFILTER
0,58 l/mil
SKJUTDÖRR
12V UTTAG BAK
CD-RADIO

Erbjudandet gäller ordertecknade bilar från 1/6 2009 och registrerade senast 30/9 2009 och kan ej kombineras med andra avtal och rabatter. Blandad körning fr 4,5 l/100 km. Miljöklass 2005. 20% första förhöjd hyra, ränta 4,65%, 40% restvärde, 36 mån. Alla priser är exkl. moms. Bilen på bilden är extrautrustad.

CITROËN BERLINGO BONUS
HDI diesel
fr **129.900:-**
1.744:-/mån
Lastar 3,3-3,7 m³,
(eller två lastpallar efter varandra)

CITROËN NEMO BONUS
HDI diesel 70 hk inkl. Komfortpaket
fr **101.600:-**
1.364:-/mån
Lastar 2,5-2,8 m³

SE FLER ERBJUDANDEN PÅ CITROEN.SE

CRÉATIVE TECHNOLOGIE

CITROËN

Svampsäsongen är i full gång. Därför ger Byggnadsarbetaren självklart dig de bästa tipsen från Sveriges främste svampexpert, för att maximera dina chanser i skogen. **TEXT:** JOHAN SJÖHOLM

Hitta rätt hattar

PELLE HOLMBERG HJÄLPER DIG INFÖR SKOGSTUREN

FÅ PERSONER I SVERIGE VET MER om svamp än Pelle Holmberg. Med ett femtontal svampböcker och regelbundna besök i TV 4:s morgonsoffa har han under årtionden lärt ut hemligheterna om hur man hittar läckerheter i skogen.

Hans första tips till dig som är helt ny i svampskogen är: Gå med någon som redan kan. Det är det bästa och roligaste sättet att lära sig att plocka svamp.

– Känner du ingen som kan det här, så anordnas kurser över hela landet, säger Pelle Holmberg.

Tips nummer två är att skaffa en svampbok.

– Det behöver inte vara någon stor och tung sak, det blir bara förvirrande.

Och tips nummer tre: Börja med kantareller och soppar.

KANTARELLER VET NOG de flesta hur de ser ut, och de är svåra att förväxla med giftsvampar. Soppar ser ut som disksvampar under hattarna. Den mest kända soppen är karljohan och det är nu i augusti och september som sopparna är som vanligast. Störst chans att hitta sopp är i äldre barrskog med lite inslag av björk och asp. Några soppar smakar äckligt, så det finns risk att du förstör en och annan svampsås i början. Men förgiftningsrisken är mycket liten, även om det finns undantag.

– Det finns en sopp som heter djävulssopp. Om du äter den mår du illa och kräks. Men den är bara funnen på Gotland och Öland. Den har en gråvit hatt och är röd på undersidan och på foten.

Problemet med djävulssoppen är att den smakar gott. Och det har den gemensamt med flera av våra giftigaste svampar. Så det där med att smaka sig fram i svampskogen, det avråder Pelle Holmberg bestämt ifrån.

Innan nybörjaren ger sig ut i skogen måste han eller hon också se till att lära sig hur flugsvampar ser ut. För i den familjen finns dödliga arter. Giftigast är lömsk flugsvamp och vit flugsvamp.

De flesta tänker nog på röda svampar med vita prickar när de hör ordet flugsvamp. Men hattarna kan ha många olika färger, från vit till brun och grön. Titta i stället på svampens fot. Har den en ring mitt på, och är innefattad i en strumpa längst ner på foten, då är det flugsvamp.

LEIFHANSEN

”Många gapar efter för mycket och när de kommer hem har de en blandning som de inte har en chans att bena ut vad det är.”

PELLE HOLMBERG, SVAMPEXPERT

Däremot är det synd att avstå från svampplockning av rädsla för att dö. Det är extremt sällsynt i Sverige med dödliga svampförgiftningar, ungefär en vart sjätte år.

FÖR DEN SOM VILL KOMMA vidare i sitt svamptande, gäller det att ha lite tålmod. Pelle Holmberg förespråkar modellen ”en ny sort per säsong”.

– Många gapar efter för mycket och när de kommer hem har de en blandning som de inte har en chans att bena ut vad det är. Läs på i en bok och välj ut några matsvampar. Leta efter dessa – då har du större chans att rädda middagen. ●

PELLE HOLMBERG

ÅLDER: 61 år.

YRKE: Biolog, svampboks författare.

ÖVRIGT: Flitigt återkommande som naturexpert i TV4. Har skrivit cirka 20 svampböcker. Aktuell till hösten med ”Svamplycka” tillsammans med frun Ingrid och matskribenten Jens Linder.

3 STORFAVORITER

SILLKREMLA

■ En grupp kremlor som växer från Skåne till fjällvärlden. De smakar och doftar skaldjur. "Den är jättebra att lägga i en fiskgryta eller göra sås på till en fiskrätt."

KARLJOHAN

■ Vår kändaste sopp som Pelle Holmberg inte tvekar att nämna i samma mening som superlyxsvampen äkta, svart tryffel. "Smaken kan jämföras med ett riktigt gott vin. Den innehåller många starka smaker på en gång. Den passar till allt."

STOLT FJÄLLSKIVLING

■ En riktig bjässe som kan bli över 30 centimeter hög och med en hatt stor som en pizzatallrik nästan. "Foten brukar vi torka och mixa till ett fantastiskt kryddmjöl. Hatten ska bara smörstekas eller friteras. En jättebra förrätt. Smaken är nötig."

SVAMP I SVERIGE

- Det finns cirka 4 500 sorters plocksvampar i Sverige. Dessutom cirka 7 000 mikrosvampar (till exempel mögel).
- Cirka 100 sorter är beprövade matsvampar.
- Cirka 10 är dödligt giftiga.
- Så sent som på 1970-talet upptäcktes en ny matsvamp i Sverige: Goliatmusseronen. Den växer på magra tallhedar främst i Norrland och är särskilt populär i Japan, dit den exporteras.

Europe har blivit "riktiga" hårdrockare, men är samtidigt rätt tråkiga.

Ett metalband i mängden

Last Look at Eden

EUROPE

HÅRDRÖCK Jag har alltid haft svårt för Europe. I min värld har de varit ett av de där töntpudelbanden som till slut fick hela 80-talsmetalskutan att kantra, för att med kölen i vädret fullkomligt mosas av grungekrevaderna från Seattle.

På 2000-talet har bandet så sakteliga släppts in i den riktiga hårdrocksfamiljen. Inte minst gitarristen John Norum har fått ökad cred för sitt känslolagda sätt att blanda bluesung med virtuos-solon. Och efter sommarens kanonrecensioner från Sweden rock festival var jag faktiskt försiktigt optimistisk inför den här plattan.

Och visst, det är länge sen Europe

var pudelrock. Numera är det tungt funkiga gitarrer som dominerar och Joey Tempests tidigare så babylena stämma är sänkt flera oktaver. Synthslingsor à la "the Final Countdown" är nästan helt borta.

Det gör väl att bandet kanske är mer av "riktig" hårdrock nu. Tyvärr blir det hela också rätt grått och tråkigt. Väsby-Bon Jovi har blivit ett metalband i mängden.

Kanske "Rock the Night" inte var så dålig i alla fall.

JOHAN SJÖHOLM

"Synthslingsor à la 'Final Countdown' är nästan helt borta."

UNIVERSAL

SAGT & HÖRT

"... materialet hade kunnat ansas något, så hade läsaren besparats några lik att hålla reda på."

ARBETARBLADET OM HÖJERS AL CAPONE-BIOGRAFI.

"Jag har dem på dvd hemma. Får väl se dem när jag blir pensionär."

MIKAEL PERSBRANDT I TIDNINGEN CITY, OM ATT HAN SJÄLV INTE SETT ALLA BECK-FILMER HAN MEDVERKAT I.

! 10-13 september är högtidsdagar för alla campingälskare. På Elmia i Jönköping ställs allt det senaste inom husvagn och husbil ut.

"Hans gitarrspel är organiskt, raffinerat och unikt – ett välkommet alternativ till de gitarrhjältar som antingen har känsla, men ingen teknik eller tvärtom."

SVD OM EUROPE'S GITARRIST JOHN NORUM, EFTER SWEDEN ROCK-GIGET I SOMRAS.

BÖCKER

Al Capone. Gangstern och den amerikanska drömmen

HENRIK HÖJER

FAKTA I "Al Capone. Gangstern och den amerikanska drömmen" söker författaren Henrik Höjer svar på

vem Al Capone egentligen var. Utöver historien om gangstern Al Capone, får man lära känna staden Chicago under tidigt 1900-tal. Höjer går igenom de olika maffiabossarnas uppgång och fall, och hur Capone tog sig upp i maffiahierarkin med knytnävar och kpistar. Framför allt driver Höjer tesen att Capone var en produkt av den amerikanska drömmen – att en man kan komma från ingenstans och bli rik, berömd och mäktig. Även om det i Al Capones fall tog sig lite annorlunda yttringar.

PL

FILMER

Beck – I stormens öga

I ROLLERNA: PETER HABER, MIKAEL PERSBRANDT M FL.

ACTION Till att börja med: Filmen borde heta "Larsson", inte "Beck", eftersom Peter Haber är mer eller mindre statist. Den här gången (film nr 27 i ordningen) gör man ett försök att fördjupa Persbrandts Gunvald Larsson. Trots att han jagar galna miljöterrorister är det sparsamt med danska skallar, till förmån för misslyckad kärlek. Och på slutet antyds till och med en liten tår. Det är stundtals rätt roande, även om själva kriminalhistorien inte direkt dryper av trovärdighet.

JS

FREDAGSKÄK

MED PER MORBERG

Gös med kantareller

INGREDIENSER (4 pers):

- 800 g gösfilé
- salt och nymalen peppar
- 1 dl vetemjöl
- 100 g smör
- 1 l kantareller (eller annan svamp)
- 1 citron ■ 1 dl hackad gräslök ■ 1 dl hackad dill

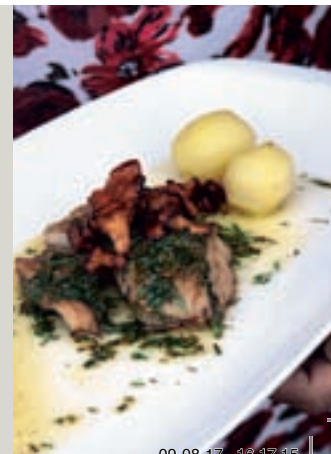
GÖR SÅ HÄR:

- 1 Salta och peppra filéerna. Vänd dem i mjöl.
- 2 Fräs hälften av smöret i en stekpanna och stek filéerna, om de är tunna tar det bara 1-2 minuter. Lägg på en tallrik och håll varmt.
- 3 Fräs svampen i resten av

smöret i stekpannan. All vätska måste försvinna.

- 4 Slå svampen på fisken och pressa över citron. Strö på gräslök och dill och håll gärna på en skvätt av det brynta smöret.
- 5 Servera på varm tallrik med kokt potatis.

PER MORBERG, skådis, har gjort sig känd som temperamentsfull tv-kock i "Vad blir det för mat?". I våras kom hans kokbok "Scenen, livet och konsten att laga mat". Det här receptet är hämtat från den.

new collection

POWER WEAR

TORR.
VARM.
SÄKER.
PÅ JOBBET.™

VINN! TÄVLA OM EN PANASONIC 42" TV & ANDRA FINA PRISER PÅ PANGPANG.NU

NYHET!

7.896:-
+ moms

PAKET 083

SLIP-PAKET:

- Spit väggslip DWS225 med 5 meter kabel vilket gör att du når en stor arbetsyta. Maskinen mjukstartar vilket ger dig bra kontroll och stödhandtaget förbättrar ergonomin.
- 20 st Spit slipnät korn 100.

PAKETPRIS 7.896:-+ moms
9.870:- inkl. moms. Gäller t.o.m. 31/10 2009.
Lokala prisavvikelser kan förekomma.

Slipa vägg och tak snabbt och smidigt!

Passar utmärkt med både Spit AC 1600 och andra dammsugare.

Fler erbjudanden och köpställen på pangpang.nu

INBLICK information från ditt fackförbund

NR 10 REDAKTÖR: HUMLA EINARSDÓTTIR ADRESS: BYGGNADS, 106 32 STOCKHOLM
E-POST HUMLA.EINARSDOTTIR@BYGGNADS.SE TEL: 08-728 48 34 WWW.BYGGNADS.SE

Så värvar de

I slutet av juni träffades ett trettiotal av Byggnads medlemsvärvarare från hela landet på Rönneberga utanför Stockholm för att utbyta erfarenheter.

Värvarna som jobbar ganska lika konstaterade att medlemmar värvas främst genom skolinformation och arbetsplatsbesök, men även genom samarbete med de fackliga förtroendemännen på arbetsplatserna.

Förr hade alla med sig kun-

skapen om facket hemifrån, den finns inte idag. Därför behövs det mycket information om ideologiska frågor.

Även den så kallade UVA-tiden, som ger en rätt att ha fackliga möten på betald arbetstid, kan utnyttjas bättre och en satsning bör göras på de fackliga förtroendemännen när det gäller utbildning, uppdrag och förtroende.

– Utan medlemsvärvarnas insatser hade vi varit långt färre medlemmar än vad vi är

Några av medlemsvärvarna: Sören Welander Kull, Peter Svensson, Richard Kronlind, Per Jansson och Kenneth Svärd..

idag. Nu är det jätteviktigt att vi pratar på våra byggarbetsplatser om vad Byggnads företrädare gör och vilken skillnad ett

medlemskap verkligen gör före, under och efter arbetslivet, säger Patrik Östberg, enhetschef för medlemsenheten.

ECMIN hjälper migrerande arbetare i Europa

The European Workers Mobility Information Net (ECMIN) är ett EU-finansierat projekt som drivs av den Europeiska Byggnads- och Träarbetarefederationen (EBTF).

Det främsta syftet med projektet är att motverka social nedrustning genom att sprida information till migrerande arbetare inom Europa.

Informationen omfattar femton europeiska länder och finns tillgänglig på en gemensam hemsida, som invigdes i Polen under maj månad.

Europeiska migrerande arbetare söker arbete utomlands för att de är arbetslösa i sina egna länder eller för att få

bättre förmåner än vad det egna hemlandet kan erbjuda inom Europa.

Informationen är en kraftigt förenklad fingervisning om vad som gäller i de olika länderna avseende lön, semester och sjukfrånvaro.

Dessa uppgifter finns att hämta på ECMIN:s hemsida som ska finnas översatt till de språk vars länder har mest migrerande arbetskraft inom EU.

Den som besöker sidan ska få en snabb och lättförståelig fingervisning om vilka krav man har rätt att ställa och vilka skyldigheter man har i respektive land.

Polen, där releasen gjordes, är ett av de länder i Europa

där det finns flest migrerande arbetare.

– Det stod klart för oss som var där att representanterna för de polska myndigheterna inte alls förstod nyttan med projektet. Varken gällande problematiken med lönedumping eller polska arbetare som utnyttjas som underbetalda arbetare med usla arbetsförhållanden. Det är svårt att förstå att de inte reagerar över hur illa behandlade de-

“Det är svårt att förstå att de inte reagerar över hur illa behandlade deras landsmän blir.”

ras landsmän blir, säger Christer Carlsson, arbetsmarknadsombudsman på Byggnads, som var på plats i Warszawa.

– **Det som är glädjande** är att frågan engagerar fackliga organisationer runt om i Europa och att just människovärdet finns i centrum, säger Christer Carlsson.

De Nya Moderaterna med Gunnar Hökmark i spetsen ser lönedumping som ett verktyg för att få igång tillväxten. Då är det skönt att så många fackliga kamrater reagerar som vi gör och förkastar socialdumping som metod, avslutar Christer Carlsson.

Du hittar sidan på adressen: <http://ecmin.efbww.org>

MÖTEN & SÅNT

SVENSKA BYGGNADSRARBETAREFÖRBUNDET 117 61 STOCKHOLM
BESÖKSADRESS: LILJEHOLMSV. 28-32, STOCKHOLM TEL: 08-728 49 00

Avd 1, Stockholm

Skytteholmsvägen 2, Solna
Tfn 08-734 65 00
fax 08-734 66 60
bygggettan@byggknads.se

Sektion 01 Bromma: medlemsmöte tis den 8 september kl. 16.30 på Scandic hotell, Brommaplan. Tema; Ökade dödsolyckor på arbetsplatserna. Gäst Tommy Lundin, Arbetsmiljöverket. Kaffe och macka ingår. Välkomna.

Avd 3, Byggnads Sydost

Rådjursvägen 1, Växjö
Tfn 0470-75 35 30
fax 0470-202 19
sydost@byggknads.se

Tingsrydsektionen: sektionensmöte och studiebesök tors den 10 sept kl. 18.30, SCA Urshult

Ronnebysektionen: allmänt medlemsmöte & information samt lerduveskytte tors den 3 sept kl. 18.00 på Stegeryd trapskyttebana. Byggnads bjuder på korvgrillning. Medtag hagelbössa om du har. Följ skyltning ifrån Hasslö vägskäl mot Johannishus.

Avd 10, Kalmar

Radarvägen 9, Kalmar
Tfn 0480-42 90 90, 0480-510 11
kalmar@byggknads.se

Murarklubbens möte tisdagen 1 september är inställt.

Avd 12, Bygg 12:an

Olof Palmes Plats, 413 04 Göteborg
Tfn 031-774 33 00, 031-774 33 77
bygg12an@byggknads.se

Sektion 1 Centrum: möte ons den 9 september kl. 17.00 i Ellössalen, Folkets Hus vid Järntorget i Göteborg.

Sektion 2 Sydost: möte ons den 9 september kl. 17.00 i Viran, Folkets Hus, Mölndal.

Sektion 3 Nord: möte mån den 7 september kl. 17.00 i lokalen på Anders Prästgatan 1 i Kungälv.

Avd 22, Byggnads Halmstad

Anderbergssringen 104, Halmstad
Tfn 035-17 41 00
fax 035-17 41 98
halmstad@byggknads.se

Varbergsektionen: medlemsmöte tors den 10 sept. Besök på Ringhals, samling Folkets Hus i Varberg. OBS, anmälan senast den 7 sept till Alf Johansson på mobil 070-5790367.

Avd 23, Byggnads Norrbotten

Nygatan 3, Luleå
Tfn 0920-940 80
fax 0920-948 79
norrbottn@byggknads.se

Pajalasektionen: medlemsmöte tors den 27 aug, kl. 18.00, Plats: ABF Pajala.

Bodensektionen: medlemsmöte tors den 27 aug, kl. 18.00, Plats: Exp. Boden.

Avd 26, Byggnads Gästrikland

Södra Kansligatan 26, Gävle
Tfn 026-65 04 50, 026-65 30 35
gastrikland@byggknads.se

Bergbysektionen: sektionensmöte tis den 8 sept kl. 18.00, Bergby Krog. Gävlesektionen: sektionensmöte tors den 10 sept kl. 18.30, Folkets Hus Gävle.

Hoforssektionen: sektionensmöte mån den 7 sept kl. 18.30, Folkets Hus Hofors.

Ockelbosektionen: sektionensmöte tis den 8 sept kl. 18.00, Berby Krog.

Sandvikensektionen: sektionensmöte ons den 9 sept kl. 18.00, Folkets Hus Sandviken.

Will du annonsera om möten eller andra aktiviteter?

Mejla: asa.kemkes@byggknads.se

Avd 27, Byggnads Hälsingland

Björnängsvägen 2, Söderhamn
Tfn 0270-733 50
fax 0270-733 60
halsingland@byggknads.se

Bollnässektionen: medlemsmöte tors den 17 sept kl. 18.30. Plats Folkets hus Bollnäs. Välkomna önskar ordförande Stefan Wallin.

Söderhamnsektionen: medlemsmöte tors den 17 sept kl. 18.30. Plats: Kv. Verkstäderna i Söderhamn, ingång Bowlinghallen. Vi gör en rundvandring i Allaktivitetshuset och Drömverkstan. Välkomna.

Hudiksvallsektionen: medlemsmöte tis den 1 sept kl. 18.00. Plats: Thunmans Tools, Ullsättersv. 1b, Hudiksvall (vid Karl Hedins byggvaror). Vi gör en rundvandring i Thunmans lokaler därefter sedvanliga mötesförhandlingar. Välkomna.

Avd 29, Bygg 29:an Värmland

Posthornsgatan 8, Karlstad
Tfn 054-87 58 00, 054-83 47 42
bygg29an@byggknads.se

Filipstadsektionen: medlemsmöte tors den 27 aug kl. 18.00, Folkets hus.

Sunnesektionen: medlemsmöte tors den 17 sept kl. 19.00, Bowlinghallen.

Avd 30, Byggnads Dalarna

Wallingatan 15, Borlänge
Tfn 0243-678 75, 0243-824 88
dalarna@byggknads.se

Avestasektionen: möte ons den 9 sept kl. 19.00 i Metallhuset.

Gagnefsektionen: möte tors den 17 sept kl. 19.00 i Lindbergshallen, Djurås.

Nedemorasektionen: möte tors den 10 sept kl. 18.30 i Restaurang Hyttan.

Ludvikasektionen: möte tis den 15 sept kl. 19.00 i ABB-hallen. Curling kl. 20.00.

Malungsektionen: möte tors den 17 sept kl. 18.00 i Mime's Bowlingcenter AB.

Morasektionen: möte tis den 8 sept kl. 18.30 i Mora Parken.

Rättviksektionen: möte tors den 10 sept kl. 18.30 - plats ej bestämd.

Smedjebackensektionen: möte tors den 17 sept kl. 19.00 i Fritidsgården Morgårdshammar.

Sätersektionen: möte tors den 17 sept kl. 18.30 i LO Lokalen.

Vansbrosektionen: möte tors den 3 sept kl. 18.00 i Skogsarbetarbyn, Snöån.

Älvdalensektionen: möte tors den 10 sept kl. 19.00 i Hotell Älvdalen.

Orsasektionen: möte tors den 17 september kl. 19.00 i Orsa Hotell.

Borlängesektionen: möte tis den 8 september kl. 17.00, Wallingatan 15, Byggnads.

Leksandsektionen: möte mån den 14 september kl. 19.00, Hotell Moskogen.

Avd 35, Byggnads Linköping

Majgatan 2, Linköping
Tfn 013-37 44 00
fax 013 12 25 13

linkoping@byggknads.se

Motalasektionen: sektionensmöte ons den 2 sept kl. 18.30. ABFs lokaler, Kyrkogatan 8, Motala. Besök av ombudsman från Folksam. Kom och ställ frågor. Välkomna!, Sören Welanders.

Avd 37, Byggnads Umeå

Kungsgatan 89, Umeå
Tfn 090-71 10 30
fax 090-71 10 31
umea@byggknads.se

Sektion 10, Umeå: sektionensmöte tis den 1 sept kl. 18.30 på avdelningen, Älgv. 7. Välkomna, Emil Andersson.

A-kassan

Ersättning från A-kassan betalas ut den 27 augusti samt den 3, 10 och 17 september.

Autogiro

Betalar du medlemsavgift via autogiro måste pengar finnas på ditt konto senast den 26 augusti.

SISTA ORDET

VI RISKERAR ATT FÅ ETT HÅRT OCH EGOISTISKT SAMHÄLLE

SOM SVENSK UTGÅR MAN OFTA ifrån att Sverige måste vara det mest jämlika och rättvisa landet i världen. Från borgerligt håll får man ju ständigt höra att i Sverige har alla det så bra att människors drivkraft försvinner. Någon har till och med kallat Svenskarna för trygghetsnarkomaner. Förutom att denna människosyn är förskräcklig, så kan man ju se hur det ser ut i verkligheten – har alla verkligen det så bra som det verkar av debatten?

I ett pressmeddelande från SCB sägs att inkomstskillnaderna mellan hushållen 2007 inte varit större sedan SCB startade mätningarna 1975. De 10 procent rikaste hushållen har blivit rikare genom aktieutdelningar och vinster. När vi nu har en lågkonjunktur är det inte svårt att räkna ut att det är de utsatta grupperna som får betala och att inkomstklyftorna består. Så vi kan alltså direkt slå hål på myten att Sverige är speciellt jämlikt.

JAG TYCKER ATT DET sprider sig en uppfattning i Sverige idag att det är okej med orättvisa och inkomstklyftor. Det verkar som många tycker att det är skillnad på människor och människor. En direktör är mer värd än en städerska. Dom där nere ska vara tacksamma och nöjda.

Det är väl också ett tecken i tiden att vi under sommaren haft en landshövding på Gotland som tycker att lagen inte ska vara lika för alla. Fina direktören ska inte behöva

“Här har arbetarrörelsen en uppgift som aldrig tar slut – att vinna varje ny generation och förklara innebörden av solidaritet, rättvisa och jämlikhet.

bekymra sig för strandskyddsreglerna. Nej – vi ska stå med mössan och bocka.

FÖR MIG HAR TRON på människors lika värde varit en stark drivkraft. När jag en gång i tiden började arbeta fackligt så var det med den fulla övertygelsen att fackliga och politiska frågor hänger ihop. Det är självklart att vi ska ha goda villkor på arbetsmarknaden – bra arbetsmiljö och en lön som går att leva på. Till detta kommer det politiska arbetet med att fördela inkomsterna via skattsedeln så att vi solidariskt hjälps åt när någon är sjuk eller arbetslös. Satsningar på vård, skola och omsorg för alla – så att det inte är plånboken som avgör.

Det är alldeles uppenbart att det som arbetarrörelsen har kämpat för under 1900-talet inte kan tas för givet. Rättvisa, solidaritet och jämlikhet är alltid en färskvara. Det farligaste är att ta dessa värderingar för givet.

Jag tycker att det är skrämmande om vi nu har landshövdingar, kommunpolitiker

och andra företrädare som i grunden har en uppfattning om att alla inte är lika inför lagen, att det ska finnas gräddfiler. Om människor börjar känna att våra politiker inte längre står för likabehandling och rättvisa, ja då riskerar vi snart att få ett hårt och egoistiskt samhälle. Om ingen annan bryr sig om mig – så får jag väl ta vara på mig själv kommer många att tänka. Det vore förödande.

Här har arbetarrörelsen en uppgift som aldrig tar slut – att vinna varje ny generation och förklara innebörden av solidaritet, rättvisa och jämlikhet. Gå ut på gator och torg och berätta att det fortfarande finns stora orättvisor i samhället och att klyftorna till och med ökar. Jag är övertygad om att våra värderingar är eviga och att varje människa i grunden vill leva i ett samhälle där alla är lika mycket värda.

HANS TILLY
förbundsordförande

TELEFON 08-728 48 10
MOBIL 070-552 67 40
E-POST hans.tilly@byggnads.se

TILLY TYCKER TILL...

...OM VÄRLDSREKORD

Byggnads och Kommunal har nyss fått besked om att vi inför EU-valet gjorde världens största valaffisch. **Det är inte varje dag man får vara med och sätta världsrekord.**

...OM SOMMAREN

Då får jag väl konstatera att vi fick en svensk sommar igen, regn och sol i lagom doser. Jag hoppas att du, precis som jag, fått tillfälle att slappa. Det är väl ändå det som sommaren är till för ...

...OM 2009–2010

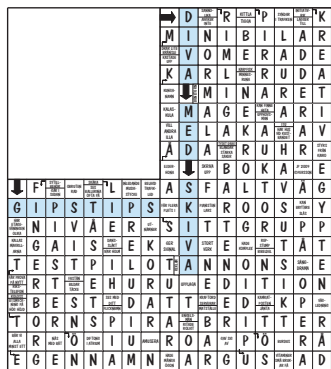
Vi har en hektisk period framför oss. Avtalsrörelse, förbunds- och partikongress, valrörelse och så vidare. Det vore fantastiskt om vi kunde avsluta allt med en valseger i september nästa år. **Nu kör vi!**

REVERS SLUTAR MED UPP- BROTT	FRAM- BRINGA VERK AV HOMEROS	KAN DANSK HETA	KORT FÖR MAINE	REN- OXE	SUNDHET OCH HÄLSA	BURBO TÄFFEL	SKYDD BEKÄMPADE LUTHER
ÖVERROCK ORT PÅ GOTLAND			STAT I USA TYSKT VE- TERANÄK	HALS- DUK HABIT		DURK- SLAG	STIMULERA LUANDA- BO
IDOL FRÅN IDOL RÖRELSE MED RÖR			BLIR DET MYCKET BYGGDAMM VID	VAD- HÄLLNINGS- SYSTEM	FÖR- KUNNARE KEJSARE		JÄRNLADY TIDE- VARV
KÄRE		VÄRD	HÖR TILL MÄRD- SLÄKTET GREKÖ			DEN GAMLE	HÖRS PÅ LÅNGT HÅLL PARTI
USA- GENERAL DRAKE		VIKT- ENHET	GOTT MED SYLT OCH GRÄDDE DÖJOR				FYLLER PÅ VOLGA TENN
	ORT I GLAS- RIKET				SKÖRDE- TID		TAR VI OFTAST AV
TIGGA PASSAR TILL KOSTYM					VAN- ÄRAN		NATRIUM

VINNARE I BILDKRYSS 7

Ronny Klang, Gotl. Tofta, Leif Andersson, Norrköping, Tommy Englund, Karlstad, H. Ström, Uppsala, Siv Hertzman, Gävle, Sven O. Söderquist, Vällingby, Marianne Zegelsson, Karlskoga, Lars-Erik Nilsson, Säffle, Anja Öberg, Domsjö, Mattias Blomkvist-Gjerdingen, Köping, Casper Axelsson, Stockholm, Runo Backjanis, Lima, Bernt Andersson, Halmstad, Ingrid Persson, Götene, Peter Ekvall, Åtvidaberg.

Bildkryss 10

Dragning den 29 september. 15 med rätt lösning vinner var sin dubbeltrisslott. Sänd lösningen till Bildkryss 10, Byggnadsarbetaren, Box 19615, 104 32 Stockholm.

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Posttidning B

Postens returadress

Byggnadsarbetaren
106 32 Stockholm

Adressändring för medlem i Byggnads

Kontakta förbundets
lokala avdelning

Övriga adressändringar

EDB Kundtjänst

171 79 Solna

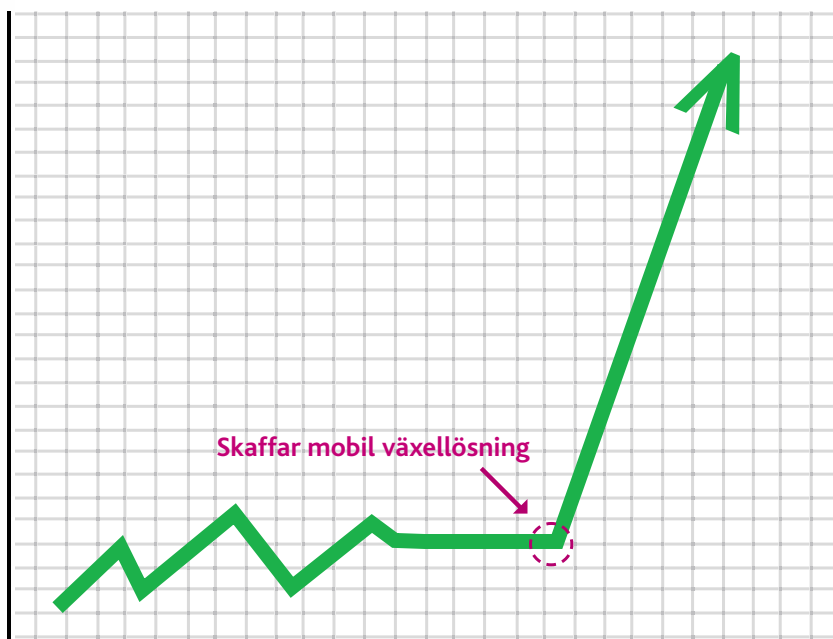
Tel: 010-588 48 08

Fax: 010-588 78 40

E-post: prenumeration@edb.com

Bär din växelanknytning i fickan

+100
fler besvarade
kundsamtal
varje månad

Vi hjälper dig till bättre affärer

Söker du ett enkelt sätt att minska utgifterna och öka intäkterna?

Läs mer om affärsmöjligheterna med mobila växellösningar och andra nyttiga tjänster på telia.se/battreaaffarer

TELIA

Det här räknade vi med: Anta ett företag med 50 anställda där varje anställd i genomsnitt missar ett samtal i veckan när de är på språng eller jobbar hos kund. Om hälften av samtalen istället når fram till rätt person, innebär det totalt 100 fler besvarade samtal i månaden.

Det här räknade vi inte med: Den positiva effekten av att några av de samtalen leder till nya affärer eller nöjdare kunder, och att man dessutom både snabbare och enklare kan nå varandra internt på företaget.